

MATTHIÆ UNTZERI D.

ANTIDOTARII PESTILENTIALIS LIBER I.

In quo, tamquàm in Synopsi, per Quæstiones
ac Responsiones succinctas, Doctrina universa de na-
tura PESTIS, breviter, perspicue, ac me-
thodice traditur, & legenti ob oculos
ponitur

In tres Partes tributus.

P A R S I.

Continens Descriptionem, Differentias,
Causas, Signaq; tam Diagnostica quàm
Prognostica Pestis.

DISTINCTIO I.

Quale Genus morbi PESTIS
Morborum Genera quot sunt?

*Pestis
quale ge-
nus morbi*

REsp: *Tria: 1. Intemperies seu 4. primarum qua-
litate excessus, competens potissimum partibus
Similaribus. 2. Morbi Compositionis seu con-
A forma.*

formationis, qui proprii sunt Organorum seu partium dissimilium 3. Unitatis solutio, quæ utrisq; communis est.

Ad quod Genus igitur referenda Pestis?

Rem si perscrutari examinauerimus, ad neutrum genus propriè Pestem referre possumus.

Et cur non Intemperies, ea dicenda?

Pestem
non esse
intempe-
riem. Ra-
tio 1.

2.

3.

4.

Solam intemperiem Pestem non esse, aut dici debere, probatur. 1. Quia nulla intemperies, siue ea sit simplex siue composita, celarem subitumvè generationis modum sortitur, sed sensim tantum ac successivo quasi motu procedit ac suboritur. Pestis verò plerumq; repente & à πρῶτον ἄνθρωπον hominem invadit ac corripit, viresq; ejus adeò enervat ac prostermit, ut sæpè antequàm se agrotare putet, ad ultimum Fati limen, illum perducatur, vitæq; prorsus exuat. 2. Quia nulla intemperies nãd aucto contagiosa existit. At Pestem, contagiosissimè morbum, citissimè in plures se diffundentem, nemo nisi rationis inops negatum ibit. 3. Quia omnis intemperies, qualiscumq; ea sit, è corpore ablationem sui postulat tantum per contraria adhibita. Verum Pestis non, nisi alexipharmacis quibusdam specificis, atq; appropriatis Antidotis, nullâ qualitate manifestâ agentibus, averruncatur & profligatur. 4. Quia nulla intemperies, tam valide activitatis existisse unquam comperta est, ut paucorum mensium, dierum vel horarum spatio, aliquot centurias vel chiliades hominum pessum dederit; Pestem autem sapissimè semestri vel trimestri tantum spatio, multa millia hominum miserabiliter jugulasse, ac internecioni dedisse,

pleni

pleni sunt Historicorum probatissimorum Commentarii.
 5. Quia nulla non intemperies, methodo therapeutica semper est subiecta. At Pestis curatio extrâ methodum medendi ordinariam consistit, neq; ad eam, teste Gal: lib: 1. de differ: morb: proprio pertinet.

Quare autem inter Organicos morbos
 Pests non reponenda?

1. Quia vix ullius membri figura naturalis, in hac Lue ita vitiatur, pervertitur atq; immutatur, ut actiones illius impediatur, quod sane fieret, si ea, quæ recta sunt, curvarentur, vel quæ curva, recta evaderent, sed plerumq; eandem figuram, quam antea habuerunt, in morbo quoq; retinent.
 2. Quia in Peste partem seu membrum aliquod corporis, vix ac ne vix quidem adeo supra debitum nature modum, excrecere, vel infra hunc subsistere videmus, ut planè omnem suam naturalem actionem deperdat.
 3. Quia Pests neq; exuperantiam aliquam rerum non necessariarum, aut toto genere præter naturam secum adfert: neq; defectum aliqujus rei naturalis inducit.
 4. Quia omnes partes in hoc adfectu venenato ita suum situm naturalem retinent, ut ne minimè um quidem loco suo convenienti recessisse conspiciantur.

Ergò nec locum quoq; habet inter morbos solutæ unitatis?

Minimè: Nam si Pests unitatis solutio dicenda esset, tunc illa vel cum vulnere, vel cum ulcere, vel cum fracturâ necessario conjungeretur. Quid tamen semper fieri minimè videmus, 1. Non enim adest vulnus, quia hoc non

Pestem
 non esse
 morbum
 Organicum

Ratio 1.

2.

3.

4.

Pestem
 non esse U-
 nitatis so-
 lutionem.
 Ratio 1.

A 2

nisi

2. nisi ab externâ causâ, vel secante, vel incidente vel pun-
gente proficiscitur, quæ prorsus hic deficit. 2. Nec ulcus
inseparabiliter in omni Peste, nec in omnium hæc lue cor-
reptorum corporibus reperitur; imò constat, plures contagio-
so hoc malo tactos ex hac vitâ abripi, in quibus nec antè nec
post mortem ullum aliquod ulceris vestigium adpareat,
quamvis non negandum, interdum è rupturâ seu apertione
Bubonum seu Anthracum pestilentium, in quibusdam ul-
cera maligna suboriri posse. 3. Multò minus Fractura a-
liqua huic morbo complicatur, quia destituitur corpore va-
lido, densò duroq; extrinsecus irruente.

Ad quod igitur Genus morbi Pestis
referenda?

Ad morbos totius Substantiæ, quia non sensim, sed à-
gros, maximâ vi ac celeritate insitos vitalesq; Spiritus, i-
psumq; adeò anima proprium instrumentum, nempe cali-
dum nativum, primum ac per se tetrâ malignâq; lue oppu-
gnat, fatigat, ac plerumq; corrumpit ac prostermit.

Quid vocas Morbum totius Substantiæ?

Quid sit
Morbus
totius sub-
stantiæ
Morbus totius Substantiæ is est, qui non manifestis
sed occultis qualitatibus non calidum frigidum, humidum,
siccum, sed verum cuiusq; partis vitale principium, quod
Hippocrates το δευτον εν φλοιω vocat, oppugnat, quatenus
qualitatibus nobilioribus, à formis partium viventium im-
mediatè profluentibus, maxime contrarius est.

Sed

Sed dantur nè reverâtales Morbi?

Maximè: Quamvis nullo non tempore aliqui exstiterint, etiam inter præstantiss. Philosophos ac Medicos, qui fortissime huic sententia sese opposuerunt, eiq. strenue semper reclamaverunt.

Esse morbos totius Substantia probatur.

Unde autem id probas?

Quamvis ad huius rei probationem multa adduci possent argumenta, in præsentiarum tamen hæc 2. tantum ratiocinia sufficiant. 1. Omnis actio læsa provenit vel ab aliquo morbo partis, vel ob externum errorem. Sed dantur actiones læsæ in partibus similaribus, quæ neq. ob externum errorem, neq. à morbo aliquo intemperiei proveniunt, ut in sumptione vel haustu venenorum. Ergo necesse est ut in partibus similaribus aliud adhuc deetur genus morborum, à quo illæ actiones læsæ proveniant. 2. Omnis actio est inter contraria, quæ sub uno eodemq. genere comprehendantur. Dantur autem agentia, ut sunt medicamenta, tum purgantia, tum alexiteria, tum venena, quæ totius substantiæ proprietate nos adficiunt. Ergo necesse est, ut ea non primas corporis qualitates, sed potius totam illius substantiam adficiant atq. lædant.

1.

2.

Quid nomine aut voce Pestis intelligitur?

1. *Pestis interdum à $\phi\sigma\sigma\alpha\nu$, id est, corruptelam Aeris denotat, à plurimis inquinamentis causatam, unde tamquam à causa proxima postea à funestissimi morbi sobo-*

Æqui vocatio vocabuli Pestis.

A 3

lescunt.

lescunt. 2. Nonnunquam significat morbum à tali aeris contaminatione natum. 3. Vulgus verò Carbunculum, & Bubonem, vel maculas pustulasq; malignas, Pestem appellat, quæ tamen, comites potius morbi sunt, quàm morbus ipse. 4. Alii Febres pestilenciales ipsam Pestem nuncupant.

Quid igitur tu propriè Pestem dicis?

DISTINCTIO II.

Definitio Pestis

Definitio
Pestis.

Pestis est morbus communis seu Epidemicus acutiss: contagiosus & perniciosus, quæ occultâ suâ malignitate, ac spiritali veneno, vel in Aere, ob variorum putrefactionum & virosarum exhalationum, à superioribus vel sublunariis excitatarum, susceptionem, concepto ac per inspirationem postea attracto; vel occulto, quodam incognito, modo in nostris corporibus genito, Cor à Deoq; invadit ac inficit, omnem ipsius facultatem, ut & reliquas totius corporis vires confestim prosternendo, putredinem ac Febrem causando, tandemq; multa periculosa Symptomata inducendo.

Brevior
definitio.

Vel brevius: Pestis est morbus contagiosus, communis ac venenatus, occultâ veneni sui qualitate Cor adstingens ac infestans, ejusq; calorem nativum ac Spiritus vitales oppugnans, undè postmodum, plerumq; maligna putredo, febris, Syncope, omnium virium lapsus, aliq; id genus horrenda & atrocia Symptomata superveniunt quæ tandem mors ipsa frequenter excipit.

Quare

Quare definiisti primò Pestem, Morbum
Epidemium seu communem?

Explica
tio parti-
um singu-
larum De-
finitionis

1. Quia non uni tantum sed pluribus ac infinitis fere uno eodemq; tempore communis existit, celerimq; in quoslibet adpropinquantes se ipsam velut diffundit. Sunt enim proprie ac dicuntur morbi communes, illi, quicumq; indiscriminatim in omnes cujuscvis ætatis, sexus, ac temperamenti homines seviunt, populariterq; grassantur: vel qui eã sunt naturã præditi, ut facillimè in alios diffunderent, seq; quasi multiplicare possunt. 2. Quia à communi causa, illa proficiscitur, nimirum vel ab aere, vel ab alimentis. Quæ namq; compluribus usui sunt & evitari nequeunt, qualia commune alimentum sunt & aer, eadem si forte corrupta fuerint & inimica nature, pluribus quoq; noceant, morbosq; communes inferant, omnino necesse est. Et quanto quidem Aer alimento communior, tantò etiam ex illo, quam ex hoc, Pestis universalior sevioreq; exoritur.

Estne etiam differentia aliqua Morbo-
rum Epidem: seu communium?

Omnino. Alii enim vocantur mites, qui, et si plures simul invadunt, non tamen omnes statim pessumdant, sed paucos tantum interimunt. Cujus generis sunt Variolæ & Morbilli, item Catarrhus & Tussis illa Epidemica, quæ Anno 1557. viguit, quæ et si plurimi adficebantur, nemo tamen mortem obibat, præter infantes, teste Valeriolà in: adpend: loc: comm: & Mercuriali. Quo etiam perti-
nunt Diarrhææ, Febris Ungarica, simileq; alii, certis qui-

busdam

busdam annis, nunc hanc nunc illam regionem infestantes. Quidam autem dicuntur maligni, atroces ac perniciosi, plurimos quos corripunt, neci dantes, inter quos Lues pestifera primas jure merito tenet.

Cur deindè Pestem dixisti Morbum
acutissimum?

Quia omnino servat eundem morem ac tenorem, quem alii morbi acuti obtinent, & ita Proprium illorum (ut dici solet) in 4. modo possidet.

Quodnam autem est proprium morborum acutorum?

Velociter & brevi temporis spatio cursum suum absolvere, non sine vehementia & gravitate Symptomatum, maximà & non absq. periculo, citò vel ad salutem vel ad mortem terminare. Cum igitur vix ullus alius morbus, majori celeritate ac vehementia historiam suam absolvat, & 4. illa universalia morborum tempora percurrat, hominemq. citius jugulet, dirà istà ac venenatà Lue, idcirco non immeritò, illa, hoc quidquid est Epitbeti, sibi vendicat.

Ob quam causam tertio vocasti Pestem,
morbum perniciosum?

Inductus ad id, tum Ratione, tum Experientia. Rationem 1. quod spectat, triplici potissimum modo Pestis pernitiem & exitium corpori adfert maximum. 1. maligna

fen

seu venenatam qualitatem suam Cordi communicando. 2. occulto suo veneno, spiritibus vitalibus adversando, eos dissipando, ac tandem in Pulv. & quov. unà cum humido primigenio corrumpendo, ac penitus tandem extinguendo. 3. Agmen seu lemnas multorum periculosiss.: accidentium inducendo. 2. Deinde Experientiam quod attinet, nemo adeo rudis existit, qui non vel ex Historiographorum commentariis didicerit, vel à majoribus ac parentibus suis edoctus fuerit, vel propriâ observatione cognoverit, quantam stragem clademq. maximam, Pestifera Lues sapenumero generi humano dederit atq. intulerit. Et ut alia, quæ passim obvia sunt hujus rei Exempla præteream, illud imprimis memorabile, quod à Nicephoro lib. 3. Histor. Eccl. cap. II. refertur. Pessasiano imperante, Roma tam ingentem grassatam fuisse Pestem, quæ quotidie fere ad 10000. hominum absorpsisset. Nec silentio involvendum, quod à Leonclavio proditum, in Pand.: suis Turc: No: 130. Pestem nimirum Constantinopoli intra 4. menses 15000. hominum absorpsisse, nec anno sequenti pauciores interiisse. Ita Albrechtus Crantzias, & Funccius in Chron.: suis scribunt, tempore Caroli 4. Imp: 3. annorum spatio, Monachorum tantum Franciscanorum (non supputatis aliis, aliorum ordinum personis) 124434 Peste extincta fuisse.

Cur tandem in Definitione vocem

CONTAGII addidisti?

Ad innuendam & declarandam Differentiam specificam, quæ Pestis ab aliis morbis distinguitur. Siquidem apud omnes Medicos in confesso est. proprium quasi Chara-

eterisimum Pestis existere Contagium nec unquam observatum fuisse, Pestem aliquam ex naturalibus causis productam, contagione caruisse, undè & D. Basilus in Homiliâ suâ super Psalm. 1. ait, ab omnibus tam Philosophis quàm Medicis, hoc Pesti singulariter tributum esse, ut sit contagiosa, & ut uno infecto, polluatur & aliter. Et Aristot. lib. 1. Problem. sect. 7. pronunciavit, Pestem solam maximè esse contagiosam.

Contagium autem hoc quomodo
transfertur?

Per Vaporem seu expirationem calidam, putridam, tenuem, malignam & tenacem, à corpore infecti egredientem celerrimè, & velut in ictu oculi in alterius corpus per manifesta vel occulta spiracula se ingerentem.

Sed quâ fit, quod salubres halitus seu Vapores non possint sanitatem adferre morboris corporibus?

1. Quia plura requiruntur ad alicujus rei constructionem quàm ejusdem destructionem, & in plurisq; rebus naturalibus ita comparatum esse videmus, ut citius bona dent locum malis, quàm mala bonis. 2. Quia ex Gal: & Arist: doctrinâ, plura ad Sanitatem quàm ad morbum sunt necessaria. Malum enim ex quovis defectu: Bonum autem ex integrâ causâ. Sanitas solo tactu non comparatur, quia 3. Sanitas (cui mediocritas quædam) non vincit excessum (scilicet morbum) Excessus autem facillè vincit mediocritatem. 4. Præterea quia Sanitas consistit in quiete, morbus

vero

verò in motu. 5. Ad hec quia Sanitas in concentu, morbus
verò in dissidio & solutione physica ac mathematica suam
habet Essentiam. 6. Adde, quod in quavis contagione, sub-
stantia alicujus corruptio fiat, qua nec à naturà nec reme-
diis corrigi, sed solà corrupta substantia ablatione emenda-
ri potest. Vapores autem salubres, non exturbare posse cor-
rupta, extrà omnem disputationis aleam positum est, cum id
soliùs naturæ munus & officium sit. 7. Denig, tantum a-
best, ut pauci halitus naturam à morbo oppressam erigant,
quin citius ipsi quoq, inficiantur, vel certè dissolvantur,
quod facillimè fieri potest.

DE CON-
TAGIO.

DISTINCTIO III.

CONTAGII natura exponitur.

Sed quid propriè Contagium est
ac dicitur?

Contagium nihil aliud est, quàm adfectio præter na-
turam, quæ alteri corpori à corpore præter naturam
similiter adfecto communicatur. Vel: Contagium
est corporis seu compositi quedam corruptio, ei similis, à quo
primum manavit, quæ infectione in particulis communi-
catà, ex uno in aliud transsit.

Estne Contagium Morbus vel
Symptoma?

Contagium neq, Symptoma dicendum, sed causa mor-
bi, ut potè in quo halitus quidam teter noxiussq, Vapor ac
malignus, aut aliud aliquid contagiose Locus seminarium,
ab egro in corpus sanum influat, illudq, suo adventu &
participatione contaminat.

Quæ requiruntur seu necessaria sunt
ad Contagium propagandum?

Requisita
Contagii

Hæc tria: 1. Ipsum agens seu corpus contagiosum, adfectionem illam præter naturam, quâ alia inficere potest, obtinens. Et si enim aliquid morbi alicujus causa esse possit, tamen nisi & eo ipso laboret morbo, contagiosum esse, & aliud contagio inficere non dicitur. 2. Adfectio, quæ communicatur, quæ quiddam præter naturale est non tamen ipse morbus, quo prior infectus est, qui in alium non transit, sed corpus quoddam, & semen quasi quod alteri adharens & communicatum; adfectum illum, quo laborat is, à quo communicatur, excitare potest. 3. Patiens seu corpus, quod contagium ab alio corpore recipit. Cum autem non quodlibet agat in quodlibet sed in proportionatum, idcirco hic quoque inter agens & patiens, debita requiritur proportio. Semper tamen inter contagium & corpus patiens aliqua peculiaris æstus & dea necessaria est, & actio, non tam ob similitudinem corporis communicantis & recipientis fit, quàm ob contagii peculiarem contrarietatem. Omnis enim actio est inter contraria, & omne agens cupit sibi simile reddere patiens, eandemque ipsi naturam & actum tribuere.

Causæ
Contagii

Causæ Contagii quænam sunt?

1. Aeris corruptio, vel à solo qualitatum excessu, aut à commixtione putridorum ac Venenatorum vaporum, qui ita cum eo commiscantur; ut sicuti in respiratione nullate-

uus separari queunt, sic universum respirantium genus labe suam necessario conspurcent ac inficiant. 2. Putrefactio in aliquo humore vel materiâ, quam præcedunt interna obstructions & plenitudines cacochymica. Ejusmodi igitur humorum putredo aliis communicata, Contagium producit. 3. Lentor fomitis, quia lenta, viscida ac glutinosa, facile tenaciterq; adherent, nec ita citò dissipantur aut dissolvuntur, undè per moram, labem aliquam imprimunt. 4. Adhæsus materia putrida in aliqua corporis superficie seu cutaneis locis, ut in Scabie, Lue venerea, Leprâ &c; undè illius facile postea communicatio.

Quotuplex verò est Contagium?

Duplex. Alterum immediatum dicitur: Alterum verò mediatum.

Quid vocas Contagium immediatum?

Immediatum contagium est, cum unum corpus alterum immediatè contingit, absq; ullius alterius corporis interpositione, ut cum quis accubando alteri, vel eundem conrectando, eundem tangit nullo alio mediante corpore. Et ab hoc contagio facilissima est morborum, qui ex contagio inobuntur, communicatio; sicut id patet in Leprâ vel Lue & adfectis corporibus, qua solo accubitu ac contactu, sanum hominem inficere similemq; morbum, quo ipsa laborant, eidem celeriter communicare possunt, non aliter atq; videmus, pyra, poma, aliosq; fructus marcescentes ac putrescen-

Contagium duplex.

trescentes, solo contactu suo alios ejusdem generis fructus, nihil vitii adhuc passos, inficere, & putredinem ac corruptionem citam illis communicare. Unde Juvenalis: Uva etenim livorem ducit ab uvâ.

Contagium autem mediatum
quid est?

Quod mediante alio corpore propagatur. Idq̃ Contagium rursus duplex est, nempe est illud, quod fit per fomitem, & 2. quod fit ad distans seu per Aerem.

Quid nomine Contagii per fomitem intelligis?

Nibil aliud, quàm quod per fomitem quemdam ab uno corpore in aliud transportatur. Fomes autem id præcipuè dicitur quodcumq̃, seminaria Contagionis in se ipsum excipere, exceptaq̃, diu fovère ac retinere, tandemq̃, per hac ipsa resenta & conservata seminaria inficere potest, quemadmodum sunt vestes, linteamina, stragula, aliq̃, id genus, quæ porosa existentia facile recipiunt malam patientis qualitatem, imprimis verum ea, quæ ex gossypio aut lanâ, aliâve materiâ simili conficiuntur. Unde Marcellus, Antid: Epid: cap: 24. Ut ignis (inquit) Oleum sit nutrimentum veneni Pestis est lana, & quidem ita enutrit lana hoc venenum, ut non modò conservet ipsum, sed & augmentet ac fortificet.

Quid

Quid verò adpellas Contagium
ad distans?

Contagium
ad distans
quid

Quod non vicina, sed nonnihil dissita corpora, vi ac inter ventu alterius, Aeris nimirum adficit. Nam etsi omnis actio naturalis fiat per contactum, & ea qua se mutuo non contingunt, agere invicem non possint: tamen cum contactus sit duplex, unus corporalis, quando nimirum duo corpora proximè se contingunt; alijs virtualis seu spiritalis, cum sese ipsa corpora non contingunt, distitum tamen corpus, vel alterius corporis adficitur, idcirco merito contagium istud ad differentiam prioris, adpellationem hanc, ad distans sortitur. siquidem ejus venenum tantæ subtilitatis existit, ut ad sui communicationem, actualem contactum minimè requirat, verum per spatium satis distans communicari possit, ut accidit in serena illa Peste Atheniensis, quam Lucretius ita describit:

*Nam penitus veniens Ægypti è finibus ortus.
Aera permensus multum camposq; natantes
Incubuit tandem populo &c.*

Sunt nè hæc 3. Contagiorum genera unius
us ejusdemq; activitatis?

Minimè. Primum enim quod solo corporali contactu propagatur, omnium languidissimum est. Alterum, quod per fomitem profeminatur, gravius existit. Tertium verò quod ad distans corripit, longè perniciosiss: quippe in tenui & vaporosa substantiâ consistit, ejus activitas insignis admodum & velox.

In

In quo tandem consistit natura
Contagii?

*Et si alii aliter hæc de re sentiant, ego tamen adsero, in
Putredine potissimum omne consistere & fundari Conta-
gium.*

Quid probas?

Contagi-
um in Pu-
tredine
consistere.
Probatur.

1.
2.
3.

4.

1. Quia in externis sola putrescentia videmus vicina
corrumpere solius putredinis communicatione, ut de fructi-
bus paulò antè dictum. 2. Quia in omni Contagione pu-
tredo cernitur, hæcq; illi complicatur, sicut inductione de-
monstrari posset. 3. Quia nullus quantumvis perniciosus
morbus, dummodò expers sit putredinis, contagione in alios
proserpit, ut adparet in Apoplexia, Epilepsia, Mania, Hy-
drope, & infinitis aliis adfectibus, quos nemo contagiosos
dixerit, licet in numero gravissi: acutissi: ac periculosissimu-
rum morborum habeantur. 4. Quia in omni contagio sic
corruptio substantia non secundum totum sed secundum
partem, idq; sensim. At talis corruptio est putredo. Qua-
re cum per putredinem dumtaxat particulatim sic dissol-
vantur substantie, ut ex iis vapores putridi, caloris trans-
vectores tolli, & ad propinqua deferri cum Contagio que-
ant, perspicuum hinc evadit, operâ putredinis morbos con-
tagiosos fieri.

Sed cur sublatâ putredine medicamentis ex-
siccantibus, non protinùs quoq; tollitur Conta-
gium ipsum, sed ad id auxilio Alexiteri-
orum opus est?

Tenen

Tenendum, Contagium non in quavis consistere putredine, sed solummodo in eâ, à qua scilicet evaporatio sordida, lenta ac glutinosa procedit, quæ evaporatio si desit, nec Putredo quoq; contagiosa unquam erit, hâc igitur sublata convenientibus suis & adpropriatis remediis, non dubitandum, pessum quoq; iturum Contagium ipsum. Præterea constat, pharmaca Alexiteria, ejusmodi prædita esse naturâ, ut non tantum malignæ qualitati oblucentur, sed & peculiari sint instructa facultate, resistendi putredini, idq; ratione summe siccitatis, quæ in illis viget. Putredine igitur per alexipharma totum devictâ ac repressâ, nulla Contagii labes amplius in corpore residua seu superstes manere poterit.

DISTINCTIO IV.

Subjectum Pestis proponitur

Quodnam est verum Subjectum

Pestis?

De Subjecto Pestis.

Verum, principale ac genuinum Pestis subjectum seu *τοῦ νοσήσαντος*, in quo latitat ac hospitatur serpens hiccæ & immanis Tyrannus, nullum aliud est, quam ipsum COR hominis, arx illa vitæ, & fons humidi primogenii, scaturigō, caloris nativi, non quidem simpliciter, nec quatenus organicâ constitutione sed quatenus non tantum complexionali sed propriâ & consubstantiali Crassi præditi, efficax est ad caloris influentis generationem. Viscus igitur hoc nobiliss; ab occultâ, malignâ & exitiali duntaxat per Pestilentis ac venenati aeris attractum seu

C

inspi-

inſpirationem inductâ, eiꝰ communicatâ, adfectum, confeſtim ad omnia ſua munia exercenda ineptiſſimum ac debiliſſ. redditur, præſertim verò ad ἐκπύρις Spiritus, caloris, vigorisq; vitalis productionem, quâ ceſſante, non poteſt non Cor & totum corpus, ejuſq; inſervientes facultates & operationes omnes, imprimis verò Cordis & Arteriarum pulſus, labascere protinus ac deficere.

Ergò Peſtilens venenum ſemper Cor
petit & obſidet?

Ita eſt. Nã ſi proprium omnium aliorum venenorum ſit, primò ac principaliter Cor petere ac ledere, utiq; non dubitandum, Peſtilenti veneno, utpotè longè ſubtiliſſ. ac penetrantiſſimo, talem quoq; inſitam omninò eſſe proprietatem, illudq; citius cæteris venenis ad Cor descendere, ejuſq; calorem nativum vel corrumpere ac labefactare, vel penitus opprimere ac ſuffocare. Cujus quidem rei non creperam, nobis faciunt fidem, horrenda ac formidanda illa Symptomata, quæ dirâ hâc lue obſeſſis ὡς ἐπιτὸ πᾶσι supervenire videmus, qualia ſunt Syncope, tremor ac Palpitatio Cordis, laſitudo totius corporis, extremarum partium inſignis refrigeratio, atq; Virium omnium extrema proſtratio; Signa nimirum adſticti, & nefandiſtius hoſtis tyrannide ſummopere infeſtati ac percuſſi Cordis, certiſſima ac maniſiſſima.

Sed cur natura, Venenum peſtilens non ſemper extrudit ad Glandulas axillarum, tamquàm propria emunctoria Cordis, verùm interdum quoq; illud deponit ad emunctoria Cerebri & Epatis,
undè Parotides & Bubones?

Quamvis

Quamvis paulò antè dictum, Cor principaliter præ aliis visceribus, in Peste à veneni malignâ qualitate ladi ac infestari, non tamen ob id infitiandum, Cerebrum & Epar graviter quoq; hic adfici posse, non tamen primariò, sed secundariò, post læsum scilicet Cor. Quod verò natura ad aures vel inguina nonnunquàm venenum protrudat, & non semper ad axillarum glandulas illud derivet & exoneret, id materie $\alpha\epsilon\gamma\alpha\sigma\mu\alpha$, & indomita malignitati, quæ humores variè agitat, & huc atq; illuc citra rationem impellit, acceptum referri debet; vel, eâ de causâ fieri putandum, quod forsàn loca illa imbecilliora existant vis, quæ juxta Cor posita sunt, undè promptius impulsus virulentæ materie suscipiunt, eamq; in se recondunt.

Quâ autem vi seu qualitate Venenum

Pestis Cor adficit ?

Actio hujus veneni planè spiritalis est, nec excessu aliquo primarum 4. qualitatum Elementarium, sed potius singularis cujusdâ, abstrusa, occulta & incognita Virtutis potentia ac proprietate, substantiam calidi nativi oppugnat, labefactat & atterit, undè postea repentina omnium virium ac facultatum dejectio & exolutio sequitur. Id quod breviter tali Syllogismo probatur. Si Elementorum qualitates summa ea efficere nequeunt in magnâ satis copiâ, quæ Pestifera faciunt in exiguâ, in quibus qualitates sunt remissiores: actiones istæ Pestis aliundè, quàm à qualitatibus progrediuntur utpotè totâ substantiâ. Atqui qualitates Elementorum ea nequeunt efficere, quæ faciunt pestifera & venenosa. Ergò &c.

C 2

Nulla

Nulla ergò alia qualitas, præter occultam
illam hio locum habet?

Nulla prorsus. Siquidem *δυσμετρία* illa, quam Venum pestilens corpori imprimit ac inducit, neutiquàm subiecta est ulli primarum qaalitatum, aut per eas, operationes suas mirandas perficit & exequitur, (quamvis illis interdum tamquam organis obscuro modo utatur,) sed naturam earum longissimè superat atq; transcendit, quia singularem vim *Φθασίην* καὶ ὀλεθρίαν seu exitiosam possidet, & ipsi Cordi principaliter occultà tantùm ἀντιπαραδία quādam contrariatur. Quà ratione dyscrasia hoc genus separandum, non solum ab omni manifesta, sed etiam ab occultà omni alià, quæ non principaliter Cordi, sed caterorum membrorum alicui crasi opponitur, licet sit quoq; lethalis & communissima. Luem enim Gallicam, uti nec Febrem Ungaricam, nec Dysenterias contagiosas, licet satis perniciosi sint morbi, nemo tamen rectè Pestes adpellabit, ut quorum *δυσμετρία*, utcumq; occultæ & communes, non tamen Cordis, sed primariò Epatis vel intestinorum temperamenta, occultà ἀντιπαραδία impugnare solent.

Febris
num sem
per Pe-
stem comi-
tetur.

Est nè Febris semper conjuncta

Pesti?

Ἰψα pestilens *διὰ δέσιν*, quamvis per se Febris non sit, continuo tamen per Entredinem insignem illi copulatam, Febrim excitat sibiq; adjungit. Pestem enim inferens venenum illud, sicut *ἐμφύλον* σπυφύλον Cordis: ita non minus etiam ab hoc ipso quod progeneratur *ἐμπύλον* *σεσπυδόν* ob substantie *σπυγγέειαν* ubiq; & in omnibus corporis partibus,

non

non in solo corde crudeliter persequitur, oppugnat, & expu-
gnare nititur, adeo sanè, ut Foresto teste lib: 6. de Febr:
obs: 22. Juveni cuidam robustissimo tela aranea qua in
domus insectæ scriptio quodam dependens, supra manum ei
cecidisset, ubi tō pestiferam pustulam, quā & secunda sta-
tim die extinctus est, excitavit. Quo vel solo si alia expe-
rimenta & rationes deessent, evidenter satis cernitur,
quantā veneni illius sit perniciēs, & quā contrariū dū vapōis,
quod sive respiratione per Pulmones corpus subeat, sive pul-
su per cutis poros Arteriarumq; spiracula attrahatur, sive
contagio quodam contrahatur, confestim ejus quam atti-
gerit, particule calorem nativum, & substantiam labefa-
ctat & dissolvit, eiq; putredinem inducit, non quidem le-
vem aut simplicem, sed excellentem & magnam, quā mox
ipsam totam sanguineam massam, omnes scilicet 4. humo-
res simul, imò solidam quoq; particule substantiam aduren-
do quodammodo destruit ac corrumpit, omnemq; ejus vi-
talem calorem momento depascitur, & emortuam jam pu-
tredini exponit fetidissimā. Ejusmodi autem Putredo cum
absq; præternaturali calore non consistat, sed hic potius il-
lam, tamquā umbra corpus semper comitetur, idcirco ne-
cessariò calor iste, tamquā genuina dictæ putredinis sobo-
les, sanguinem, Spiritus, ac humores pervadens, eos crase-
os suæ naturalis limites transcendere, & plus quā par est,
increscere faciet, qui deinde calor non nisi febrilis censen-
dus erit. Adplaudat insuper dictæ rationi & ipsa Expe-
rientia, siquidem à tot centuriis annorum hætenus semper
fuit observatum, & etiamnum bodie observatur, quotquot
unquā perniciosissimum hoc Pests venerum adflavit ac

infecit, eos omnes à praegresso horrore, febrili simul calore, malignoq; astu obsessos fuisse, qui graviter illos exercuit, & victoriâ inter morbum & naturâ, ambiguan semper fecit.

Nulla nê igitur Pestis absq; Febre datur?

Ita quidem opinor. Nam quamvis nonnulli contrariam allegent Experientiam dicentes, compertum haberi, Pestes quasdam tantâ violentiâ homines adortas esse, ut protinus eos è medio sustulerint, antequam febrili paroxysmo quidquam concederetur temporis, id quod adnotavit Jacobus de partibus in Peste qua suâ etate dimidiam ferè partem hominum truculenter demersit. Et Alex: Bened: in lib: de febr: Pestili: cap: 2. affirmat, Pestem sui temporis, itâ subito advenisse, ut homines plerumq; sine febre, 12. vel 20. horarum spatio, absq; ullâ pulsus urinæq; mutatione interemerit. Ad quæ tamen, aliæq; ejusmodi Exempla respondendum, homines illi, quos commemorata Pestes subito & ex insperato abripuerunt, quamvis evidenter febricitare non fuerint visi, non tamen ob id existimandum, eos omni prorsus caruisse febre, sed potius Ephemerâ pestilenti extinctos fuisse, quod nimirum illo putredinis gradus, quo venenum hoc praditum fuit singularem habuerit à *valoydy* ad Spiritus, non verò ita ad humores, vel solidas partes, propterea mirum videri non debet, si paucarum horarum intervallo illi interierint. Deindè & hoc prorato habendum, multos tempore Pestis ferventis, etiam si intelligant ac deprehendant se jam malignè infectos esse, tamen ad declinandam hujus rei suspicionem apud concives suos, ne vel opificia vel alia negotia sua deferere vel postponere cogantur, idcirco pulcre sanos sese fingentes, morbumq; callidè dissimulantes

sæpe

ſapè in publicum produnt, templa forag, frequentant, unde ſi poſtea vel propter nimium corporis motum aut laborem, vel animi aliquam paſſionem, aut aliam cauſam irritantem Febris, qua initio lenta, mitis, ac moderata, vixq, ſenſibilis erat nimium adaugeatur & exaſperetur, ſit interdum, ut exemplo quaſi fulmine tacti in publicis viis corruant, mortemq, ita oppetant.

DISTINCTIO V.

Differentiæ Peſtis recenſentur.

Quanam ſunt Differentiæ Peſtis, & undè ea petuntur?

1. Differentia ſumitur 1. Ab ejus Subſpecto, nimirum corde. Hoc autem cum triplici conſtet Subſtantiâ, ſolidâ nimirum humidâ, & ſpirituosâ, idcirco, procul hæc vel illa in calefacto eſſe conſtituta eſt, ita etiam Febrium diverſa produnt genera 1. eſt Ephemera peſtilens, ortum ducens ex Spirituum cordis pernicioſâ & malignâ infectione. Hæc non diu durat, ſed breviffimo temporis ſpatio, vel naturâ morbi malignitate ſuccumbente hominem perimit, vel eâdem vincente, morbumq, ſuperante, omne Venenum ſubito repellit perq, ſudorem, vel à *ἡλὸν δὲ πνοὴν* magnâ vi excernit, eoq, Diaria Peſtis finitur, quæ tamen ob magnâ Spirituum diſſolutionem putredinemq, alicubi jam ceptam, magnam plerumq, etiam poſt ſe virium imbecillitatem, aut novos morbos relinquere ſolet. 2. Eſt Synochus putrida peſtilens, quæ in humoribus ſeu maſſâ Sanguinis ſtabulatur. Quando enim ex inquinamento permixtione ſeu contactu Venem peſtilentis, Sanguis aliq, humores, vel in ipſâ Cordis ſubſtantiâ, vel circa ipſam ac in venis majoribus contenti, putredinẽ concipiunt, tunc generatur hæc febris putrida, quæ inter reliquas ſpecies, & communiff: & frequentiff: exiſtit.

3. voca

Differentiæ Peſtis

1.

A Subſpecto Ephemera Peſtilens.

Synochus Peſtilens.

Hæctica pestilens.

3. vocatur Hæctica pestilens, quæ inde oritur, quando nimirum venenum pestilens, ipsam solidam Cordis substantiam non obsidet solum & expugnat, sed summo cum imperio totam obtinet, confestim calorem insitum opprimens & extinguens, ipsiusq; generatorem prohibens, unde postea ex inopinato hominem paucis horis perimit, precipitiq; cursu ad mortem ducit.

2. Differ.
A Morbo
ipso

Sunt nē & aliæ Differentiæ?

Imò sunt adhuc plures, ordine nunc commemoranda: Petitur ergò. 2. Differ: à Morbo ipso, ita, ut alia Pestis dicatur magna, vehemens, extremèq; pernicioſa, nec non exquisitè Cordis crasi opposita: Alia verò parva, mitis, & non adeò summopere natura nostra infesta: Alia tandem modiocris, quæ scilicet medio modo inter 2. bascè se habet, & fregrentissima est.

3.
A Causis

3. A Causis: Hinc nonnulla Pestes dicuntur Internæ, quædam Externæ. Internæ sunt, quæ à succorum corporis pravitate, vel insigni putredine ac corruptione humorum originem ducunt. Externæ verò quæ vel ab intra corpus adsumptorum, nimirum alimentorum vitiosorum & perniciosà qualitate infectorum usurpatione: vel ab Aeris corrupti venenatiq; attractu ac inspiratione; vel deniq; à Contagii communicatione proficiſcuntur.

4.
A morbis
conjunctis

4. A Morbis conjunctis; qui interdum Pestem comitantur, vel ei superveniunt, interdum verò non comitantur. Hi autem sunt vel interni vel externi. Interni, ut Phrenitis, Epilepsia, Letbargus, Angina, Peripneumonia, Pleuritis, Dysenteria, Cordis tremor, Jecoris phlegmone, Ventriculi subversiones, Colica &c. Externi, qui

vel in

vel in superficie cutis, vel in emunctoriis seu adenibus ut plurimum consistunt, ut sunt Exanthemata, Petecchie, Parotides, Bubones, Anthracis &c.

5. Ab Objectis. Unde duplex genus Pestis. Unum, quod parcens hominibus, sola bruta animantia adficit, & in hac rabiem ac sevitiam suam exercet atq; effundit, unde non raro compertum in quibusdam regionibus ac provinciis. Contagium pestiferum multas armentorum myriades cattervatim prostravisse atq; occidisse, hominibus interim sanis & ab hujus contagii labe immunibus degentibus. Alterum, quod intactis brutis seu bestiis solum in humana grassatur corpora, iisq; bellum indicit, interdum quoslibet, nulla habitâ vel temperamenti, vel etatis aut sexus ratione promiscue adoriens; interdum verò magis in senes quam juvenes, vel vice versa sevens, nonnumquam verò mares aut fœminas magis adficiens. Datur præterea Pestis alia quæ temperamento calidos, alia quæ frigidos, vel aliâ peculiari corporis constitutione præditos spectatim adficiet & prosterneat.

6. A Spatio, quod occupat. Hinc alia Pestis dicitur Universalis, quæ totum ferè terrarum orbem, vel saltem majorem ejus partem pervadit, qualem sub M. Antonino Imp: his grassatam fuisse, Romani Scriptores memorant. Alia verò Particularis, quæ unam tantummodò regionem vel provinciam occupat, vel unicam saltem urbem, imò interdum unicam tantum domum invadit.

7. A Duratione. Alia enim Pestis brevissimo durat tempore & paucorum mensium spatio finitur, ac consumitur. Alia verò in multorum annorum spatium protrahitur.

5.
Ab Objectis

6.
A Spatio

7.
A Duratione.

D

bitur;

bitur, nec ita cito dissipatur, aut periodum suam absolvit, quemadmodum Pests illa, quæ aliquando Tolosa grassata, per integrum septennium duravit, teste Julio Cæs. Scaligero de Subtil: Exercit: 32.

DISTINCTIO VI.

Causæ Pestis eruuntur

Causæ Pe-
stis

Unde seu ex quibus Causis proficiscitur Pests?

Causa Pestis varia ac multiplices sunt. Alias enim Theologi profitentur: alias docent Astrologi: alias deniq; Medici tradunt ac constituunt.

Causa Pe-
stis secun-
dum Theo-
logos.

Quam igitur Causam Pestis Theo-
logi statuunt?

Ecclesie Doctores causam primariam & generaliss: uti aliorum morborum omnium, ita quoq; & Pestis docent esse DEUM. Is enim cum sit liberrimum agens solusq; omnia, quacumq; eveniunt seu bona seu mala dicantur, juxta divinum ac imperscrutabile Jusitæ ac Providentiæ suæ decretum moderetur ac gubernet; idcirco existimandum, morbos quoq; aliasq; calamitates, quibus crebro exponimur, ab ipso solo provenire, nec eas, absq; illius inultu ac permissione quidquam mali in nos machinari posse, quemadmodum id Propbeta Amos non obscure innuit cap: 3. v. 6. dicens: Num erit malum in civitate, quod non fecerit Dominus? Cui adstipulatur & Syracides cap: 11. v. 14. Bona & mala, vita & mors, paupertas & divitiæ a Deo sunt. Speciatim verò Pestem quod attinet, multa præclara in S. S. exstant dicta & testimonia, expressè sanè doctentia, hanc Luem a Deo immitti ut videre est Exodi 6. & 12. Levit: 29.

Num.

Num:16.& 25. Deuter:28. 2. Sam:24. 1. Paralip:21. Je-
rem:14. 21. & 29. Ezech:5. Amos 4. &c. Cui divino de-
creto subscripserunt quoq; Ethnici & extraanei, nullo vera
fidei lumine collustrati, ut potè Gal: in proëm: lib: 1. Epid:
Plutarchus in vità Romuli, & Titus Livius libro 6.
Causa autem irritans Deum ad crebram ac iteratam huius
plage immisionem, & sevam hominum punitionem, sunt
peccata nostra, quibus solis, seu jumentis propriis variarum
multipliciumq; afflictionum ac miserationum cumulum, vel
uno verbo, omnium malorum, instar decumanorum fluctu-
um sæpè in nos irruentium, sernam ac Panegyri in spontè no-
bismet ipsis accersimus. Firmiter tamen hoc tenendum,
DEUM non permittere fieri seu Pestem, seu ullum aliud ma-
lum, nisi noverit boni aliquid inde elicere. Ideò enim dicen-
te Gregorio, premuntur iusti in Ecclesia, ut pressi clament,
clamantes exaudiantur, exauditi glorificent Deum. Et
facit sæpè Deus opus alienum, ut tandem faciat propri-
um, h. e. punit, & cruce exercet, ut pœnitentiam agentibus
peccata remittat & rursus misereatur. Dominus enim cor-
ripit nos ut emendat, emendat, ut servet, servat, ut saluos
faciat, inquit Cyprianus Epist: 4.

Quid verò Astrologi sentiunt de causa Pestis?

Astrologi causam Pestis adscribunt Astrorum seu Syderũ
sinistro positiui, vel Planetarum maligno influxui, infausq;
eorundem constellationi, cuius virtute Aeris substantia ita
immutetur, pervertatur ac corrumpatur, ut venenatam
plane naturam induat, ac pocius ualida & pœuon in se recipiat,
qua postea cum Aere per inspirationẽ attracta, malignã suã
qualitate cor, ejusq; calorẽ nativum adficiant, sicq; pestiferã

Causa Pe-
tis secun-
dum A-
strologo

febrem causentur & inducant. Compertum enim est fuisse aliquando pestilentes constitutiones, quæ orbem ferme totum graviter adfixerunt. Cujus quidem rei causa, non nisi cælestibus corporibus, stellarumq; certo occursum & configurationi adscribenda. Ab homine contagioso in tot regiones derivatum fuisse hoc malum planè ἀτοπὸν καὶ κατὰ γέλασος esset dicere, neq; etiam credibile. Aerem in tot locis à causis manifestis, seu sublunaribus corporibus ita disponi ac alterari potuisse, ut tantam malignam qualitatem indueret, cum admodum qualitatibus differant diversa regiones.

Qui sunt igitur illi sinistri adspectus seu malignæ influentiæ Sydorum, Pestem producentes?

1. Est combinatio seu adpectus sinister 4 & 5. Item 3, 5 & 4, maxime verò conjunctio 5 & 3, quorum alter colligit fumos malignos in terra visceribus, alter eos in Aerem vicinum elevat, presertim 3 in aliquo maligno ad ipsos adpectu existente, vel per Ecclypsin infortunatâ. Unde Anno 1348. ad conjunctionem 4, 3 & 5 in 19. gradu 3 ingens secuta fuit Pestis, ut tradidère Boccatus, & Guido de Cauliaco, quemadmodum & similes grassata legitur Pestis Anno 1524. cum 5 & 3 combinarentur.
2. Sunt ingentes Ecclypses, utpotè quibus Aer pravis ac malignis inquinamentis plurimum conspurcatur. Exempla quicupit, consulat Autores, qui ex professo hæc de re scripserunt.
3. Cometa, ob quorum exstinctorum fætidum bali-

rum

tum Aer ita conspurcatur, ut postea homines hunc attrahentes facile inficiantur atq; intoxicentur.

Sed quomodo Syderum potest esse aliquis malignus influxus in hæc inferiora, cum illa non in perniriem sed salutem hominum sint condita?

Verum quidem est Deum opt. Max: Cælum, stellas ac Planetas omnes, in utilitatem hominum creasse, iisq; certas ac definitas leges indidisse, sed ita tamen, ut ipse præsit omnibus, & quos illis indidit ordinatos motus ac vires, eas aut remoretur, aut acceleret, aut immutet pro suo nutu ac voluntate. Potest itaq; Deus, peccatis nostris offensus, & ob id contemptum sui ac Verbi sancti ulturus, Sydera ita inter se commiscere, eorundemq; motus ita disponere & variare, ut inde non nisi prævus effectus resulter.

Quæ tandem sunt Pestis causæ secundum.

Medicorum placita?

Medici duplices causas statuunt, Externas nimirum & internas. Ad illas refertur 1. Aer 2. Contagium, & 3. Venescium. Ad has verò Cacochymia seu insignis humorum in corpore nostro putredo, ab esculentis & potulentis corruptis orta.

I. Causa Externa Pestis, AER.

Quomodo Aer potest Pestem producere?

Aer naturaliter se habens numquam ladit aut Pestem inducit, præter naturalem verò constitutionem adeptus, valdeq; secundum Crasin vel substantiam

Causa Pestis Secundum Medicos.

1. Causa Externa Pestis AER

D 3

immu-

immutatus, tunc tam Pestem, quam alios periculosos morbos excitare potest.

**Quid vocas mutationem Aeris secundum
crasin seu qualitates?**

Quando nimirum Aer in qualitatibus suis manifestis, puta, calore, frigore &c. talem alterationem ac mutationem subit, ut in unâ vel alterâ notabilem patiatur excessum.

Quotuplici modo fit ejusmodi mutatio?

*Aer quo
sapliciter
mutetur.*

Duplici. 1. A locis & regionibus prout hæc vel humida, sicca, frigida aut calida sunt suâ naturâ, & prout sunt vel mentosa ac alta vel depressa, & in valles porrecta. Item prout mari, fluminibus stagnis ac paludibus adjacent, vel ab iisdem procul distita sunt; ita quoque Aerem vel nimis calefaciunt vel humectant, vel aliâ qualitate adficiunt.

2. A Temporibus anni, cum æquæ non æquæ eveniunt, b. e. quando tempora propriam suam temperiem & constitutionem minimè servant, sed unum alterius naturam induit, ut si hyems sit calida & sicca, Æstas verò frigida & humida &c. vel aeris constitutio, toto ferè anno, à prægressis nebulis & pluviis, Austrina semper adpareat; inde enim in corporibus, insigni humorum inductâ corruptionelâ non solum varia morborum genera sobolescere, verum pestem ipsam quoque suboriri posse non solum Hipp. lib. 2. & 3. Epid. & Gal. lib. 1. de Temper. & lib. 1. de differ. Febr. cap. 4. sed & aliorum Medicorum ac Historicorum, quos hic citare, brevitatis hujus Scripti non permittit, luculento constat testimonio.

Qui

Quid nominas mutationem Aeris secundum Substantiam?

Mutatio Aeris secundum substantiam nihil aliud est, quam intima ejus natura, proprietas, substantie, particularis quadam transmutatio ac corruptio, quâ malignam ac venenatam acquirit naturam, aptitudinem habentem, corporibus peculiariter ad id dispositis, similem corruptionem communicandi, exitialemq; qualitatem iisdem imprimendi.

Quomodo causatur ejusmodi substantiæ Aeris mutatio seu corruptio?

Duplici modo causari illa potest, vel à putredine ipsius Aeris, vel à susceptione variorum iacuatorum ac fœdarum exhalationum ab aliis corporibus ad ipsum elevatorum.

Potestne verò Aer putrescere?

Aerem putrescere posse probant he rationes. 1. Quia juxta Arist. 4. Meteor. omnia naturaliter mixta, (excepto Igne) putrescere possunt. At Aer est corpus naturale mixtum. Ergo &c. 2. Quia quæ humidiss; calidâq; temperie prædita sunt, citius faciliusq; aliis putredini sunt subjecta. Aeris autem temperies talis est, teste Arist. lib. 2. de gener. ac corr. & Gal. lib. 2. Simpl. ac Zoare cap. 4. 3. Experientia tandem testatum fecit, Aerem in terra specubus, vel aliis in locis longo tempore conclusum nec difflatum omnino computruisse, & ex se pestilentes halitus diffundisse, ut præter alia Exempla testatur Historia illius urnæ dñi conclusæ, & à militibus post direptum templum in Seleuciâ tandem aperta, ex qua Aer totus venenatus ac putridus erumpens, horribilem excitavit Pestem, tertiam feri-

*Aerem
putrescere
posse probatur*

1.

2.

3.

homi.

hominum partem absumentem, quemadmodum Ammianus Marcellinus scriptum reliquit.

Ex quâ causa nascitur ejusmodi putredo Aeris?

Interdum nascitur ex diuturnâ ejus constitutione, humidâ pluviosâq., interdum verò ex susceptione putridarum exhalationum seu inquinamentorum malignorum,

Undè autem excitantur Aeriq.; communicantur tales virosæ exhalationes?

Excitantur vel à corporibus Astralibus, ut sunt infausi Syderum positus: Ecclipses varia: Cometa, Chasmata &c. de quibus ante dictum: Vel à sublunaribus, quæ duplicia sunt, nimirum aut Elementa, ut Terra & Aqua; Aut Mixta, & ea quidem tam imperfectè mixta, ut Nebula, Pluvia, venti &c. quàm perfectè mixta, ut variorum animalium cadavera sepultura carentia.

A Terra quomodo maligni vapores in Aerem elevari possunt?

Quomodo
à Terra
maligni.
Vapores
in Aerem
elevantur

Duplici modo, idq. vel Situs, vel Contentorum ratione.
1. *Situm quod attinet, id præcipuè hic intelligendus, qui est in valle, ac locis admodum depressis; Hic enim singulari præditus est proprietate Aerem contaminandi, idq. ratione ad integrandos montium, cum hoc modo Aer à ventis, radiisq. Solaribus optimè purgari, perflari ac ventilari nequeat.* 2. *Contenta Terre sunt vel Mineralia venenata, vel Sepulchra, Cloaca, Fimus, Sordes, Hiatus, Fovea,*

Specus

*Specus subterranei, Scrobes Charonea, aliag^q ejusmodi Me-
phitim spirantia. Ex his enim halitus seu vapores, peculiari
conditione maligni erumpentes, nullo negotio Aeris sub-
stantiam pervertere, eiq^q venenatam qualitatem; unde po-
stea pestiferi excitantur morbi, imprimere possunt. Sic in
agro Neapolitano temporibus Arnoldi Villanovani, ut ipse
refert lib: 4. cap: 30: mons disruptus fuit, ferax Serpen-
tum & plenus monstrorum; unde halitus tam pestifer ex-
balavit, qui incolas illius loci catervatim enecavit. Eodem
modo Pestes saepe gravissimas à virosis exhalationibus per
ingentem terræ motum ac quassationem ab imis ejus recess-
ibus egressis, & in aerem quasi eructatis, progenitas fuisse
pleni sunt Historicorum libri. Cujus quidem rei evidens
ratio à Philosophis traditur, quod Spiritus, qui perpetua
terrarum nocte torpescit, d'utiusq^q situ pestilens includi-
tur, per terræ motum emissus, purum hunc Aerem polluit
& corrumpit, latè vitium suum spargens, & cum natura-
liter vincuntur meliora à pejoribus, hic Spiritus, vel aer,
quem singulis momentis trahimus & haurimus, ille subter-
raneo halitu pestilente corruptus & infectus, hanc contra-
hit noxam.*

Ab Aqua quomodo egredi possunt

putrida visio^{is} pal^a, Aerem corrup-
pentia?

*Si nimirum illa ingentem putredinem ac corruptio-
nem induit, unde ejus natura planè pervertitur ac destru-
itur. Unde Avenzoar lib: 3. Theisr cap: 2. docet, Epide-
miam, quæ fit ex putredine & corruptione Aquæ, omnibus
aliis Epidemiis pejorem existere.*

E

Quo

Aqua quo
modo cor-
rumpatur

Quotupliciter autem illa corrumpitur?

Tripliciter. 1. Propter deficientem ejus motum seu jugem quietem. Hinc Ovidius:

Et vitium capiunt, si moveantur Aquæ.

2. Propter plantas quasdam graveolentes, vel variorum animalium cadavera in illam coniecta, unde August. lib: 3. de civit: Dei cap: 3. Orosius lib: 5. cap: 8. Sabellicus lib 9. Ennead: 5. Livius lib: 9. Eutropius & alii adnotarunt, aliquando ingentem Locustarum multitudinem in Africa, violento ventorum turbine in mare fuisse dejectam, quibus postea mortuis, & ad littora propulsis & putrefactis, tantam quoq; subsequutam fuisse aquarum putrefactionem, ut brevi universus Aer infectus fuerit, qui tantam Pestem induxit, ut in solo Masinisse regno 800000. in maritimis verò oris 200000: & Utica juicorum militum 20000. perierint.

3. Propter Pisces in eâ mortuos. Hinc Geörg: Fabrici: in suis Chron: refert, Anno 999. tam intensiss: fuisse aestum, omnia flumina exsiccantem, adeò ut ex aquarum defectu, ingens piscium numerus mortuus fuerit, quorum putredine ac fœtore infectus Aer ingentem importavit Pestilentiam.

Quâ ratione mixta corpora corrumpere

possunt Aerem?

Corpora hæc vel sunt imperfectè mixta, ut Pluvia continua, Nebula fœtide ac crasse, Venti Austrini, Chasmatà, aliq; ejusmodi Quæque aerem aliter antia, de quibus paulò ante dictum: vel perfectè mixta, ut sunt variorum animalium, tam aquatiliū, quàm volatiliū ac terrestrium cadavera, inhumata supra terram vel in aquis relictà, inq;

tabum

tabum diffiuentia; Itemq; & hominum, ut in ingentibus
præliis accidisse, multoties compertum fuit, tunc enim ex
neglectâ sepulturâ ejusmodi cadaverum, ob putridos & vi-
rosos vapores ab illis emanantes, & per Aera quâquaversum
sparsos ac diffusos, faciliè tùm febres pestilentes, tùm alii
contagiosi morbi, si tales liquores ἀπορροιας homines hauri-
unt, suboriri ac generari possunt; quemadmodum accidisse
legimus Anno 1527. in occupatione urbis Romæ à Casarea-
nis factâ, in quâ occisis ad 12000 ob putrescentia postea sub
dio cadavera trimestri spatio, ultra 100000. hominum Peste
extincta memorantur.

II. Externa causa Pestis, CONTAGIUM.

Potestne etiam Contagium propagare Pestem?

Maximè. Videmus enim atq; Experienciâ docemur;
pestes illas, in nostris hisce oris seu regionibus gras-
santes, majorem partem, non tam ab Aere corrupto,
& venenatis inquinamentis obfesso, provenire, quàm per
solum ferè Contagium, aliunde importatum, propagari,
inq; plures disseminari.

At quomodo Contagium hanc Luem produciit?

Per contactum corporum, si vè id fiat mediatè, si vè im-
mediatè. Non tamen solus contactus, quatenus talis ad
hanc rem sufficit, sed insuper quoq; requiritur, ut, quæ se
mutuò contingunt, utraq; in eodem communicent morbo.
Pestis namq; si in alium debet propagari per Contactu, seu
corporalem seu virtuales necesse omninò est, ut is, qui alteri
illam communicare vult, prius ipse sit infectus, & ita semi-
naria Pestilentis mali in se recondita habeat, quæ postea vel
insensibiliter per spiracula cutis egressa, vel sensibiliter per
oris aut narium balicu vel ex sufflatione emissa, contactu suo

2. Exter-
na causa
Pestis.
CONTA-
GIUM

vicinum corpus præsertim ad id dispositum, eodem pestifero veneno contaminare possunt.

Qualitas nè vel substantia rei contagiosa
alteri communicatur?

Quamquam plerumq; ex rebus contagiosis, ipsa tabifica qualitas, non nisi in substantia alicujus tenuiori portione exhalet & dimanet: Attamen non semper, nec in omnibus necesse est, ut quò penetret contagio qualitatis, eò quoq; perveniat substantia vel pars substantia contagiosi corporis; quin potius fieri potest, ut re contagiosa sublata aut prorsus abolita, nihilominus qualitas, quæ in aliud corpus jam migravit, diu perduret ac diffundat se ultra latissime, quemadmodum extincto in fornace igni, caliditas nihilominus in ipsa fornace & Hypocausti aere diu permanens homines quamplurimos ingredientiæ excalefacere; Et putidarum etiam rerum factor, ipsis licet jam pridem expurgatis, diu tamen in aere harere, & molestus esse potest.

Ob quam causam non omnes, cum lue pestiferâ infectis conversantes, simili quoq;
Contagio inficiuntur?

Ad actionem alicujus rei producendam, non tantum sufficit sola fortitudo agentis, sed insuper quoq; requiritur certa ac peculiaris dispositio patientis. Si igitur corpus alterius, minus ad contagium ejusmodi suscipiendum sit dispositum, infectionem nullam patietur, idq; vel ob peculiare robur caloris nativi, ac temperamenti bonitatem; vel ob carentiam excrementitiarum superfluitatum, alias fomitibus in-

tis instar seminarium Pestiferum facile promptèq; concipientium; vel ob præsumpta certa Antioda, Veneno huic peculiariter obfistentia; vel deniq; ob denegatam moram Pestiferi inquinamenti in corpore.

**Queuntne etiam corpora inanima
recipere in se omnia Contagii
Pestilentis?**

*Corpora inanima sunt duplicia. Alia mollia, rara, laxa, porosa, levia, ut vestes, pelles, culcitra, pallia, linteamina, panni, lana, gossipium &c. quæ omnium maximè idonea sunt, seminaria pestifera in se non solum recipiendi, sed & longissimo tempore, eadem servandi ac retinendi, quemadmodum in confirmationem hujus rei innumera adduci possent hic Exempla si opus esset. Alia verò dura, densa ac solida, ut Lapides, Metalla, Mineralia, Gemma &c. quæ minus apta habentur, ad ejusmodi tabificorum viæquæ-
tionem vel receptionem vel conservationem. Quod confirmat Mercurialis lib: 1. de Peste cap: 12. dicens: Neq; Ferrum, neq; Marmor; neq; ullum ex Metallis, potest esse fomes, tum propter densitatem, tum propter frigiditatem, & qui recusant monetas tractare, certè simplices admodum mihi videntur &c.*

Monetæ ergo vel Nummis nullumne potest inharere Contagium?

Quatenus nummi vel moneta, illis propriè & per se ullum potest inharere contagium, propter earum soliditatem ac duritiem; Sed per accidens tamen fieri interdum,

*Monetæ
num Con-
tagium
quoq; in-
hæreat.*

E 3

potest,

potest, ut fœda quædam *σπίερα*, seu inquinamenta venenata, illarum superficiebus, ob pinguis viscidæq; alicujus materie, alteriusvè sorditiei ac impuritatis adbasum, adglutinentur, quorum ratione postea contagionem inferre alteriq; communicare queunt. Id quod monuit quoq; Iohan: Saracenus in tract: de Peste, dum inquit; Et si nummi, aliæq; metallica Contagium non suscipiant, tamen si fortè a lue pestil: inquinato, dum sudore diffluit, bument vè manus, contrectentur, suspecta sunt, cum sint ex eorum genere, quæ ex madore rubiginem contrahere possunt, & præsertim si immunda & sordida sint, facilius iis adhaerescere aliquid potest.

Quamdiu
Contagi-
um con-
servari
queat in
fomite.

Quam diu Contagium in fomite conservari potest?

Distinguendum inter Fomitem perflatum & non perflatum. Fomes à ventis, aut aliâ quâpiam Arte optime perflatus, pestilentem Vaporem, quem in se recepit, diu servare nequit, sed necesse est, ut is continuâ ac diligenti ill: agitatione sensim imminuatur, dissipetur, tandemq; prorsus deleatur. Econtrà Fomes ille, levem tantum vel nullam prorsus perflationem aut agitationem passus, vaporem tetrum ac perniciosum, ut potè lentoris ac visciditatis cujusdam participem, diutissimè, & per plures sæpè annos retinere, potis est. Cujus rei memorabile adfert Exemplum Trincavella, lib: 3, Consil: 17. de chordis seu funibus quibusdam, Justinopoli, tempore grassantis Pestilentie, ad demittenda infectorum cadavera in serobes subterraneas, & vespillonibus adhibitis, & cessante Contagio post capsulas, quamdam projectis, ibiq; relictis ac neglectis habitis

Hofsc

Hosce funes cum post 20. demum annos, servus quidam, protraxisset iterum atq; eventilasset, tantam (scribit) ibi exortam fuisse Pestem, quæ 100000. hominum in Libitinam miseric.

Potestne Contagium Pestilens aliquandiu in corpore humano latitare, priusquam in actum erumpat?

Pestilens Venenum, licet sit summa activitatis, & in oppugnando strenuissime calore nativo, miras obtineat vires absurdi tamē nihil habet dicere, illud nonnumquam aliquandiu, priusquam lesionem sensibilem inducat, in corpore quietum delitescere posse, idq; more aliorum quorundam venenorum. Rabiosi enim canis venenum, per 3. 5. 7. vel 9. annos, ut vidēre est apud Amatum Lusitan: Cent: 7. in schol: adcurat: 41. Palmarium in lib: de morb: contag: Alb: Magnum lib: 7. Hist: animal: c: 2. Imò interdum per duodeviginti, ut adnotavit Guainerius in Tract: de Venen: & quod fidem ferē superat, etiam per 40. annos, ut tradit Alpharabius, in corpore humano latitare potest, antequam vim suam exserat. Sic Venenatus ac malignus humor, ex quo Cancer generatur, sæpè longo tempore, sine singulari aliquā noxā quietus latet, antequam Cancer per septica vel corrosiva medicamenta adhibita exasperetur vel ulceretur. Cur ergo idem de Pestis Veneno quoq; non adfirmandum?

Estne vel à cadaveribus Peste exstinctorum, an verò à viventium infectorum corporibus, plus contagii metuendum?

An diū
Contagi-
um latere
possit, pri-
usquam
in actum
prorump-
pat.

A posterioribus major impendit metus Contagii, tum ab continuam balitus & enenati per os ac nares expirationem, quâ facile Aerem vicinum contaminant, & eos, quos vicinos vel adstantes habent, ejusdem seminarii pestiferi, quo ipsi tacti sunt, participes faciunt: tum quoq; ob citiorem malefica materia, in vaporem subtiliss: resoluta, per cutis meatus, ut potè ob febrilem calorem magis patulos & apertos, egressum, ejusdemq; ad proxima corpora translationem. Peste verò exstinctorum cadavera, cum omni tam inspiratione quàm expiratione careant, prætereaq; Cutis pori, ob jam exstinctum calorem nativum, in illos admodum angusti, adstricti seu contracti sint, & tandem Veneni intus latitantis actio corpida planè evaserit; idcirco minus periculi ab illis hinc formidandum.

An Chartæ seu litteræ Contagium recipere possint

Chartæ vel litteræ ex locis infectis adlatae, possuntne Contagionem aliquam pestilentem recipere?

Charta sicca, tenuis ac levigata, vel per aquam glutinosam tracta, inq; loco sicco adservata: quemadmodum & littera, sicca Cæli constitutione ex Pestiferis locis adlata, nec madore aliquo imbuta, aut spurcitie adfecta, pestiferam qualitatem non facile suscipere, aut susceptam diu retinere possunt, idq; tum propter earum substantiam admodum siccam, tum ob levorem exquisitum, ob quem difficilior fit Contagii adhesus.

Cur autem nonnumquam aliqui à talium litterarum acceptione vel lectione, contagio hoc infecti sunt?

Id non

Id non tam ipsi Charta vel litteris, quam 1. vel filis, ligamentis ac involucris, quibus littera circumdata fuerunt, utpote facillimè putredini subiectis. 2. vel forti alicui imaginationi. 3. aut timori ac terrori legentis, ex nuntio parùm lato, repente orto. 4. vel deniq; γεγραμμενὰ ποσὶν ἰπσὶ, ποσὶν δὲ ἐκ χειρὸς, vestibus suis ex locis infectis secum adferenti, easq; in traditione litterarum, alteri communicanti, adscribendum.

Fui tñè ullum aliquod tempus aut seculum,
quo mundus omni planè Pestiferà
infectione caruit?

Equidem non puto. Sed quemadmodum cetera Venena omnia, in corporibus certis, ab initio mundi innata inhaerent, ita verisimile, & Pestis venenum non tantum hominum quibusdam, qui jam Peste agrotant, sed & aliorum nondum febricitantium corporibus & vestibus, aliisq; quibuscumq; clandestinis inesse, & illic subsistere posse, & postea de corpore in corpus tam mutuo contactu, quam in termedio Aeris, transferri. Et proin credendum, Pestis seminaria, in aliquà mundi plagà semper certis corporibus inhaerere, & sic per contagionem, Aere licet puriss: existente, paulatim de unà regione, provincià vel urbe, in aliam, & ab hac ad illam, ab illà rursus ad aliam transferri ac propagari, ita ut Pestis penitus extincta, aut è mundo sublata, quamvis interdum nihil de eà audimus: verè dici nequeat, sed semper sub aliquo certo mundi climate viget ac consistit ejus seminarium, quod quidem quotannis si non Europais, tamen vel Asiaticis aut Affricanis, nec si bis cè po-

*in Munde
lus un
quam Pe
te caruit.*

pulis tamen certè Americanis, vel novi orbis incolis, bellum indicit, eosq; vexat & affligit, donec tandem Contagii quâdam disseminatione, ad nostras quoq; regiones perveniat.

3. Extern.
Pestis
Causa PE-
NEFICI-
UM

III. Externa causa Pestis, VENEFCIUM

Cur Veneficium quoq; inter causas Pestis recenset?

Quia Experientia docuit ac palàm fecit, nonnumquàm absentibus aliis causis, mediante solo Veneficio homines nefarios ac maleficos, Pestilens contagium procurasse, & per plures istud disseminasse.

Quibus mediis verò id perègerunt?

Inventi sunt nonnulli, qui vel lucri aut pecunia turpi aucupio excecati, vel odio plus quàm Vatiniano erga alios instigati, aut vindictæ acri cupiditate inflammati, pravo ac perverso ingenio, arteq; plus quàm Diabolicâ, quâdam peculiaria Venena ita concinnavère, miscuère ac præparavère, ut illa vel intrò, in pulveris, vel potiuncula alicujus formâ exhibitâ, vel à foris, unguentorum, aut linimentorum modo illita vel admotâ, contactu suo postmodum Pestiferam infectionem invexerint.

Potestnè ejusmodi Unguentis reverâ talis inesse vis atq; efficacia ad hunc-
cè effectum producendum?

Quod evidenti sensuum judicio constat, de eo haut fas est ambigere. Nunc autem ipse Sensus claram fidem facit, ad ejusmodi unguentorum venenatorum illitum, à malefico factum,

Pestem.

Pestem interdum excitatam fuisse. Ergo de eorum vi atq; efficaciam neutiquam dubitandum, præsertim si componatur ex Venenis subtilissimis, penetrantiss: ac spiritali qualitate præditis. Hæc enim per poros seu meatus cutis, præsertim naturam nimis patulos, vel motu corporis intensiori, dilatatos, intrò subeuntia, & Spiritibus Vitalibus, utpotè quorum insignis semper copia nullibi non præsto est, permixta, facile Cor malignè ac pestiferè inficere possunt, id quod confirmat H. Augenius, cap: 13. lib: de peste sic scribens: Non desunt, qui existimant fieri non posse, ut tales compositiones Unguentorum Pestiferorum effectum tanti stuporis producant, quibus tamen fides hæc in re non danda, cum mihi persuadeam, fieri omninò posse, ut unguenta hæc tantæ malignitatis sint, ut qualitate pestilenti inficere possint, non solum unam provinciam, sed etiam, nisi remedium adferatur, totum mundum.

Adfer quæso hujus rei Exempla aliquot?

- Dion Nicæus, & Xiphilinus in vitâ Commodi Imp: prodidère, tempore hujus Imp: Pestem Romæ grassatam, unâ die 2000. hominum interfecisse, quæ inde nata fuit, quod malefici quidam homines, mercede pellecti, acus, certis quibusdam venenis oblitæ, in alios conjecerint. Ita Hercules Saxonia in lib: de Plica cap: 22. & Fallopius, lib: de Bubone Pestific: cap: 13. tradunt, Pestem illam, quæ Anno Christi 15. 5. viguit, non aliundè ortam fuisse, quàm ex fomite quodam contagioso ac pestifero, quem malefici homines ex cadaveribus peste extinctis atq; elixatis concinnarunt. eumq; Unguenti formâ, ostiorum pessulis, repagulis, manubris, postibus ac liminibus illiderunt, quorum contactu postea alii sano corpore infecti ac venenati fuere.

Et Michael Saxo in adpend: suæ Chron: recenset, Anno Christi 1600. Turini de aliquot veneficis, qui inunctione linimentorum venenatorum, multas ades Peste infecerant, extremum sumptum fuisse supplicium, inter quos & barbitensor quidam fuit, qui falsus est, se plus quam 100. hominibus, ejusmodi veneficio mortem attulisse. Sic Bodinus lib: 4. Damon: cap: 4. refert. Geneva Anno 1568. per septennium, Pestilentiam sevisse, quæ excitata fuit ab inunctione Coronidis januarum, à mulieribus veneficis factâ. Vide & Exempla aliquot apud Wierum lib: 2. de præstig: Damon cap. 50.

II. Causa
Interna
Pestis

II. Causa Pestis, INTERNA.

Quæ est Causa Interna Pestis?

CAusa interna, à qua Pestis proficiscitur, nulla alia est, quam insignis quadam, peculiariq; conditione maligna, tum Sanguinis, tum aliorum humorum in corpore humano corruptio ac putrefactio, à quâ tetri ac virulenti Vapores per Arterias ad Cor delati, Spiritibusq; vitalibus permixti, Febres postmodum accenduntur maligna ac Pestilenciales.

An humores corporis, Venenati fieri possint,

Possuntne Humores corporis nostri a deo corrumpi, ut venenatam qualitatem induant?

Hoc non infrequenter fieri. satis superq; testantur nonnulli morbi & adfectus, quorum Symptomata similima sunt, & ad amussim respondent, aliorum venenorum externorum accidentibus seu effectibus, ut sunt, Suffocatio-

nes Hy-

nes Hysterica, insultus Epileptici, adfectus Gangranosi & alii similes, qui plerumq; comites habent, Syncopas gravissimas, Cordis tremores periculosos, difficultatem anhelitus maximam, Sudores frigidos, praecordiorum angustiam insignem, convulsiones horrendas, extremorum frigiditatem &c. ad quae saepe numero, vix unius aut alterius borula interjecto spatio, repentina subsequitur mors. Et in ipso quidem humano corpore per cereum quemdam putredinis vel alterius corruptionis modum seu gradum fieri posse, ut ejusmodi venenatam; naturamq; nostrae infestam qualitatem, adquirant humores, nemo facile negatum ibit, qui considerat ac intelligit; quam malignam qualitatem interdum concipiant Semen & Sanguis menstruus, nec non qualibet pars corporis putrescens, quae etsi non eadem penitus, habet tamen ab similibus sit ipsi Pestifera qualitati. Humores igitur cum multifariam saepe alterentur corrumpanturq;, varias etiam ac multiplices adquirunt qualitates, & interdum quidem eodem malignitatis deveniunt, ut tabificam qualitatem ejusmodi contrahant, quae Cordi, virulentis suis vaporibus vim inferant summam istam ac Pestilentem,

Unde autem fit & accidit ejusmodi
humorum corruptio?

A prava victus ratione. Quando nimirum homines, vel extrema fame victi, vel alia summa necessitate impuls, coguntur vesci cibis, naturae nostrae minimè familiaribus, sed vel carnibus putridis, foetidis ac in tabum diffluentibus; vel piscibus emortuis; ac putrilaginem olentibus; aut legumibus semiputridis, mucidis, & à vernibus cor-

rosis, vel aliis hujusmodi insolitis, absurdis, & constitutioni corporis nostri summe contrariis esculentis; Item pro Potu uti Cerevisius vel Aquis turbidis, fœculentis corruptis, putridis, aut aliis peregrinâ qualitate adfectis. Ex horum igitur similiumq; esculentorum potulentorumq; usurpatione, quid aliud quàm insignis humorum corruptio in corpore humano expectanda?

Possuntne dari hujus rei Exempla aliquot?

Imò possunt, & quidem plura, si opus esset; sufficiant tamen nunc ista. Julius Obsequens scriptum reliquit, ad insulam Liparas, mare fervescens plurimos pisces neci dedisse, quibus ad litus ejectis, cum incole avidius vescerentur, ex internâ corruptione, Pestem exortam, qua plurimos abstulerit. Ita Julius Cæsar lib. 2. refert de Massiliensibus, qui obsidione cincti, & summâ annona penuriâ pressi, cum Panico vetere & Hordeo corrupto alerentur, aliâq; insuetâ comederent, omnes in graviss. incidisse Pestem. Et ex neotericis Metteranus lib. 7. Histor: Belg: meminit Pestis cujusdam Hollandicæ Anno 1578. non aliundè quàm ex variorum insuetorum ciborum comestione, ob aliorum vi&ualium penuriam apud Leydenes, tunc arctâ obsidione diu pressos, exorte, qua intra semestre spatium ad 6000. hominum abripuerit.

Potestne etiam Pectis ab Imaginatione causari?

Simpliciter & per se non potest. Nam si Imaginatio valeret producere in homine Pestem, quidni eadem & alios morbos, quoscumq; modò vellet, in illo excitaret, quod ta-

men numquam accidit, quia, qui imaginatur sibi Febrim, non ob id protinus re ipsa eum febris corripitur videmus, nec qui Ictericum aut Podagram menti sua fortiter imprimit, is statim iisdem adfectibus laborat quoque. Ad hac, si in perfecta Paralyti, Imaginatio tantum prestare nequeat, ut membrum resolutum jactet, moveat, vel sensum ei largiatur: Nec in Gangranâ, extincto vel intercepto calore nativo, in Venas & Arterias, Vitales & Naturales Spiritus potius sit diffundere: multò minus existimandum, ipsam, tam longè seculum ac perniciosum morbum, qualis est Pestis, inducere aut efficere posse. Non tamen negandum, per accidens, Phasidâ aliquid conferre ad pestiferum morbum procreandum, quatenus scilicet illa movet alias animæ potentias, habentes vim corpus movendi & alterandi, seu quatenus magnum infert timorem, qui timor movet malignos humores in corpore latitantes, hi moti Pestem postea faciunt. Comprobat hoc Thomas Fienus in lib: de vir: imag: in hac verba scribens: Ego dico, imaginationem Pestem non facere, nisi in corporibus ad eam dispositis, ut ex eo patet, quod tempore Pestis grassantis, multi sepe intensissime, & cum subsequente maximo timore de eâ cogitantes, non propterea tamen eâ corripiantur, tempore vero non grassantis, multò minus, cujus ratio est, quod in neutris dispositio ad Pestem adsit.

Potestne Metus seu Timor inferre
Pestem?

Timor per se solus hoc facere nequit, Alioquin ad nullum non timorem seu formidinem, praesertim magnam,
 & ex

Et ex improviso incussam, hominem contagio Pestifera infici necesse esset. Quod autem pavidum ac meticulosum tempore huius Luis grassantis citius aliis tam calamitoso malo exponantur, eiq; obnoxii fiant, id accidit propter preconceptum jam antea fomitem, intus in corpore quietè latitantem, hic enim per metum agitat, Et quasi in actum traductus, propulsâ ejus malignitate versus Cor, Pestiferum adfectum infert.

DISTINCTIO VII.

SIGNA Futuram Pestem denunciantia

Signa pestis quotnam sunt?

SIGNA
Pestem
futuram
denunci-
antia

Duplicia. Alia futuram denunciant Pestem: Alia presentem indicant.

Quæ signa demonstrant futuram
Pestem?

Cœlestia
Signa

Ea sunt in quatuorplex differentia, nimirum, 1. Cœlestia
2. Aerea. 3. Aquea. 4. Terræ.

Cœlestia quænam sunt?

1. Maligna Syderum conjunctiones, eorumdemq; ad-
spectus infelices, inprimis verò Saturni Et Martis. 2. Co-
metarum adparitiones. 3. Eccipses varie. 4. Ueberior
Chasmatum proventus. 5. Frequentes Stellarum caden-
tium ut Et Parelitorum Et Halonum adspectus. 6. Stella-
rum ardentium in cœlo oberrantium concursus, nannum-
quàm elisso, Et in terram prolapsio. 7. Trajectionum inusita-
tarum, Trabium ignitarum, aliorumq; ut onduqua genera-
tiones

tionem. Quæ omnia cum Aerem sæpè variis ^{vocēgōis} modo-
pau implerant, idcirco non immeritò mortalibus metum
Pestis injiciunt.

Aerea Signa quæ dicis?

Aerea Si-
gna.

1. Tempora anni, naturalem suam Crasin non servantia,
sed ab eâ sæpè exorbitantia, ut cum Autumnus non in Hye-
mem, sed Ver abire videtur, maximè verò cum Aer toto fe-
rè anno humet à nebulis aut pluviis, sig, tunc Hyeme suam
algiosam vim non exerueris, & si Ver frigeat, aestasq; hu-
mida ac tepida sit, nam talis mador in humorum proven-
tum luxuriat, & calor ad putredinis promotionem facit.
2. Pluvias prodigiosarum ac insolentium rerum, ut rana-
rum, murium, sanguinis, carnis, lactis, lumbricorum, & si-
milium. 3. Nebularum crassarum ac foetidarum copioso-
rem proventum ac generationem.

Aquea qualia sunt?

Aquea S-
gna.

1. Aquarum seu Fluminum gravescentia seu foetor in-
gens. 2. Fontium ex puritate ac limpiditate nativâ in-
feculentam ac turbidam substantiam commutatio. 3. Pi-
scium fluminibus innatantium seu piscinis altorum, repen-
tinus magnusq; interitus. 4. Rubetarum & Ranarum
multiplicatio. 5. Cancrorum, Aviumq; aquatiliū, de-
sertis propriis latebris in fluminum oras seu margines e-
gressio, vel in continentem proreptio. 6. Insolentes Aqua-
rum excursus seu eluviones, multas sordes secum devehen-
tes.

Terrea tandem quæ sunt?

Terrea Si-
gna.

1. Insolita terrarum sterilitas. 2. Satorum, Germi-

G

num,

num, Vitium & Arborū marcor & Syderatio. 3. Boletorum, Fungorum, aliarumq; rerum graveolentium insolens proventus ac copia. 4. Terra motus seu concussio ingens. 5. Rosarum, Violarum, aliorumq; Florum sub Autumni tempus nova progerminatio. 6. Bubonum ditorum & feralium nocturni clamores seu ululatus.

Ex his commemoratis Signis praegressis, non indubie futuram Pestem quis predicere potest.

Suntne præter hæc, etiam quædam Specialiora Signa, futuram Pestem denunciantia?

Signa specialiora
utura
Pestis,

Imò sunt, & quidem Varia ac multiplicia, qua ordine nunc recensebo. 1. Bst Contagium in vicinis locis serpens. 2. Variolarum & Morbillorum promiscue cum pueros cum adultos infestantium crebrior exortus seu adparitio. 3. Fames, seu alimentorum idoneorum ingens penuria. 4. Strages ingens vel hominum occisorum in praelio, sepultura carentium, vel animalium, ob corrupti pabuli devorationem cateruatim mortuorum. 5. Numerosior Ranarum, Buffonum, Muscarum, Papilionum, Erucarum, Scarabeorum, aliorumq; Insectorum progeneratio. 6. Mascularum variarum, præsertim nigrarum in linguis ranarum adparitio, harumq; mutua inter se consensio. 7. Avium ex propriis nidis discessio, & in salubriora loca transigratio. 8. Murium, Serpentum, Talparum & c. ex latebris suis repentina fuga. 9. Carnium Fructuumq; aeris non diu expositorum cita corruptio vel verminatio. 10. Omnium obsoniorum generum in patentibus conclavibus repositorum situs & mucoris inductio. 11. Panis recens & furno ex-

tracti

tracti, calideq; lancea impositi, manē contracta muciditas
& corruptio. 12. Ovorum mollium ac recentium, subita-
nea à nocturno aere facta putredo ac corruptio.

Hæc Signa prægressa non, obscurè Pestem instantem
præfagiunt.

Quæ verò Signa Pestem præsentem
indicant?

Signa Pe-
stem præ-
sentem in-
dicantia.

Pestis cum magnam multiplicemq; horrendorum
Symptomatum turbam secum trahat, idcirco Signa indi-
cantia, aliquem verè Pestifero veneno infectum esse, non
semper sunt eadem, sed cum primum hominem invadit hoc-
cè malum, inconstantes admodum notas habet: nam quibus-
dam cum horrore ac frigore accedit, aliis cum calore. Ut
plurimum tamen sequentia Signa, cœu Pathognomonica,
Pestiferam Luem prodere ac detegere solent, idq; tantò ma-
gis, si constet, plures in vicinia hoc morbo laborare & adfici.

1. Est spontanea lassitudo totius corporis, citra omnem
causam manifestam & repentina Virium omnium prostra-
tio. 2. Febris putrida, Cujus calor sæpè intus & extra
se se prodit, interdum verò intus solum magnus est, extra
verò mitis; nonnumquam nec intus nec extra magnus ad-
modum percipitur. 3. Insignis dolor Capitis, adeo adfli-
gens, ut præ ejus sævitia agrotantes vix reliquorum Sym-
ptomatum passionēs sentiant. 4. Vigilia nimia atque
intense, adeo ut omnem ad somnum agrotæ propensionem
eripiant, unā cum inquietudine & anxietate maximā to-
tius corporis.

5. Interdum tamen loco Vigiliarum quidam Lesbargo corripuntur, seu in profundum somnum precipitantur, à quo vix excitari queunt. 6. Delirium ingens, unde multa absorta ac ridicula loquuntur, nec adstantes aut familiares agnoscunt. 7. Cordis palpitatio & Syncope, ob quam sæpe frigidos sudores emittunt, & jam jam se animam quasi efflare velle videntur. 8. Pulsus Arteriarum, imprimis carpi, obscurus, languidus, parvus, tremulus ac intercidens. 9. Cardialgia, seu compressio ingens circa præcordia, unde se Corde dolere dicunt. 10. Vomitus crebri, unde tùm alimenta, tùm medicamenta ingesta rejiciunt, nec continere possunt. 11. Summa adpetitus prostratio, ob quam aversantur maximè omnes cibos, nec eorum odorem ferunt. 12. Sitis ingens, unde propter perurentem internum aestum, potum subinde flagitant, nec eo satiari possunt. 13. Linguae scabrities & exustio, fauciumq; ariditas maxima, ob quam difficilior fit deglutitio. 14. Alvi fluxus immoderatus, quo putrida & fœtidissima quæq; excernuntur. Alii contra eam adstricta valde habent. 15. Macula seu Petechie varicolores per corporis superficiem hinc inde dispersa, quæ tamen non omnibus superveniunt. 16. Bubonum seu Carbunculorum vel juxta Aures, vel axillas, vel inguina, aut aliis in locis eruptio, quæ interdum fit primo morbi initio, interdum verò post aliquot dies, suntq; pauci qui ejusmodi Tumoribus non insigniuntur.

Hæc sunt præcipua Signa, quibus an aliquis Pestilenti contagio tactus sit nec ne dignoscere licet, quæ tamen, ut modo dictum, non junctim omnia, neq; eadem omnibus semper accidunt, sed alia aliis, & nunc plura, nunc pauciora sese

osten

ostendunt, prout fert peculiaris cuiusq; natura, & veneni populariter saviensis adfectio, nec non humorum in corporibus aliis, alia dispositio, harumq; vel illarum partium majus robur vel debilitas, tandemq; prout materia morbifica ad hanc vel illam partem ruit, impetumq; facit.

DISTINCTIO IIX.

PROGNOSTICA Signa

Prognostica Signa Pestis quotuplicia sunt?

Prognostica Signa Pestis

Duplicia. 1. Quaedam enim respiciunt ipsum hominem, quatenus nimirum hic vel ille Pesti suscipienda magis minusve obnoxius est. 2. Quaedam vero concernunt Salutis vel Mortis presagium in illis, quos infecit sava hac Lues.

Quæ igitur Corpora citius vel tardius aliis, Peste corripuntur?

1. Corpora Sanguineo temperamento prædita, citius recipiunt Pestem, quam quæ phlegmaticam ac melancholicam obtinent constitutionem.
2. Naturâ Biliofi, maximè quoq; habiles idoneiq; habentur ad ejusmodi contagiosam infectionem.
3. Melancholici, quamvis omninò sibi à Pestilenti contagio immunitatem spondere nequeant, eos tamen non ita celeriter ac reliquos, aura Pestifera invadit ac prostermit.
4. Senum corpora non ita prompta sunt ad labem hanc suscipiendam, atq; Juvenes.

Qui citius vel tardius aliis Peste corripantur

5. Pueri & adolescentes, magis ceteris aetatibus, fomitem Veneni Pestiferi excipiunt.
6. Facile sudantes, auram venenatam facilius attrahunt aliis, qui non ita citò in sudorem solvuntur.
7. Otio torpescientes, nec sese exercentes, tunc hac maligna citius palliuntur ceteris, moderata exercitia subeuntibus.
8. Carnibus aliisque cibis ~~ποδο~~ποδο se nimum infarciunt, ac in immunditie degentes, magis redduntur Pestili obnoxii, quam alii homines.
9. Arthritici seu Podagrici, modò in victu non delinquant, minus aliis Peste infestantur.
10. Pauperes, victu pravo utentes, magis sunt exposti huic Lue, ditioribus.
11. Gravidas mulieres, citius hoc Contagium invadit, quam utero non gerentes.
12. Pavidis & ultra modum tristibus ac meticulosis, majus à Venenata ista Lue impendit periculum, atq; aliis qui animo sunt erecto, atq; hilari.
13. Virgines & mulieres citius malo Pestifero tanguntur, quam viri.
14. Fonticulos gestantibus, seu ulcera in externis partibus habentibus, minus periculi à Pestilite expectandum aliis, qui illis carent.
15. Cacoehymia obsessis magis insidiatur Labes hac pernitiosa, quam aliis, quibus nulla talis est impuritas corporis.
16. Luxuriose ac intemperanter viventes magis sunt oportuni Pestiferæ infectioni, quam alii, qui Continentia seu Temperantia student.

17. Peste semel tentati, secundâ vice vix eodem tempore in eandem relabuntur.

NB. Cum harum Adsertionum seu Aphorismorum rationes, quibus intellegens, & vel leviter saltem in Physicis versatus, facili adsequatur, idcirco eas hinc adponere minime opera pretium judicavimus, ne studio prolixitatem adfectasse videremur.

Qualis Prognosticatio Salutis vel Mortis,
in Peste correptis instituenda?

Prognosticon Salutis ac Mortis quale institutum in Peste.

Nulla certa, firma ac constans Prognosticatio hic potest institui; siquidem tam dubia & inconstans est huius morbi conditio, ut sepe agri, cum sibi Salutem spondent, & se jam quasi convaluisse putent, tacite interim, & ex improviso jugulentur. Nihil itaque certi de eventu contagiosiss: huius Lues Medicus potest predicere, sed iudicium suum, tantisper sustinere debet aut suspendere, donec de peractâ Natura cum morbo pugna, praesagitionem stabilem apud agram instituire queat.

Sed potestne aliqua saltem de futuro morbi eventu Conjectura capi?

Conjecturare quidem hic aliquid licet, certi autem nihil predicere licet. Saepè enim cum omnia recte in hoc contagiosiss: morbo se habere videntur, Mors ex insperato occupat. Siquidem in facie Salutem, in tergo vero suppus gerere, isti Lues perquam solemne est.

Quæ igitur sunt Conjecturæ periculi ac mortis impendentis in hoc Morbo?

Prognostica Mor-
bis in Pe-
ste.

1. Si Peste laborans, faciem ostendet Hippocraticam, nimirum, nares acutas, collapsa tempora, aures frigidas, oculos acutos, pallorem labiorum, cutis duritiem circa frontem, colorem faciei lividum, nigrum vel cadaverosum, ungues livescant, atq; membra externa frigore extenuata algeant, tunc praeforibus Victtricem mortem adstare, intrepide praevnitiandum.
2. Si Pestiferè febricitans, oculos habeat rubros, nictabundos, vel caliginosos: seu prorsus non videat, audiat, aut perpetuis aurium tinnitibus vexetur, insuperq; sit valde inquietus, tunc spem in angusto positam esse proficendum.
3. Si labe Pestiferà pollutus, mentem semper habeat alienatam & turbidam cum quadam balbutie, vel omnino obliviosus evadat, ac continuò vigil persistat, aut e contra in Lethargum precipitetur, à quo vix excitari possit: vel si domesticos ac familiares suos non amplius agnoscat, nec dolorem ullum in aliqua parte corporis sentiat, tunc de ipsius Salute conclamatum, funestumq; morbi exitum praestolandum esse, audacter denunciandum.
4. Si Peste correptus, anhelosè admodum respiret, crebris animi deliquiis corripatur, vel vehementiss: Cordis tremore aut palpitatione infestetur: adhaec si pulsus admodum exilis, tardus, tremulus, ac formicans percipiatur, tunc egrotum à Fati limine non procul abesse, predicendum.
5. Si febris pestilenti contaminatus, Siti immensà prematur, adpetentiam extremè habeat dejectam ac prostratam, averseturq; omnia esculenta: insuperq; Vomitus adfidiis ac enormibus urgeatur, Ventriculusq; continuis singuli-

guli-

gultibus lancinetur, & oblata Antidota mox per os iterum rejiciat, tunc exiguum Salutis spem superesse, prognosticandum.

6. Si inquinamento pestifero adfectus, mox incunte morbo, ingenti exerceatur Hemorrhagiâ, vel à sumptione Alexiteriorum, sudoris difficultatem experiatur, vel Pectus faciesq; frigido sudore persundantur cum animi deliquio: Itemq; ei diarrhœa seu fluxus colligativus alvi superveniat, tunc ad extremum ventum esse, morbumq; triumphum meditari, non indubiè presagiendum.

7. Si malo pestifero tactus, linguam valdè exustam, nigricantem & aridam habeat, eiq; anhelitus fœteat, nec non macule paucae, eaq; livide, plumbeae vel nigrae circa pectus tantum, vel in dorso occupent, insuperq; Bubones vel Anthraces prius prominentes, intra corpus subito recurrant, & ita ad Cor palindromen faciant, tunc ex his inditiis, agrote presens imminere vitæ exitium, non vanè augurandum.

8. Si Peste obsessus, Bubonibus vel Carbunculis insigniatur plaribus, itq; semper maneant duri, nec ullis remediis suppurari queant: Itemq; si ei Anthrax circa fauces vel pectus efflorescat; vel si ex Carbunculis apertis non erumpat Pus saniosum, sed veluti quadam spuma, tunc de calamitoso morbi exitu conjecturandum.

Quæ sunt Prognostica Salutis in Peste?

1. Si ager per totum morbi decursum mente semper optimè constet, & vel omninò nullis vel levibus saltem deliriis ac vigiliis tentetur: insuperq; vigore omnium sensuum probe sit instructus, facileq; respiret, nec balitum graveo-

Prognostica Salutis in Peste.

1.

H

lentem

lentem emittat, nullisq; etiam animi deliquis aut ~~ad~~ ^{ad} ~~pre~~ ^{pre} ~~matur~~ ^{matur} prematur, Pulsusq; habeat fortem & aequalem, tunc sanè Salutis spem non dubiam adfulgère, judicandum.

2. Si patiens Antidotum potum non evomat, sed eum retineat, nullis insuper Vomitus exagitetur, cibum potumq; oblatum non averseatur, nec fluxu colligativo alvi aut dysenterico fatigetur, tunc naturam, debellato morbo, victoriam reportaturam, præsumendum.

3. Si infecto Tumores subito & confertim erumpant, & post eorum eruptionem Symptomata remittant, insuperq; illi mox ad suppurationem tendant: Si item per longum sudoris profluvium toto corpore factum, venenata qualitas expellatur, vel crocea urina fundatur, tunc agrum periculosissimum Vitæ naufragium, quod ei imminabat, evasurum, prænunciandum.

P A R S. II.

Continens $\pi\rho\phi\iota\lambda\alpha\zeta\eta$ seu Præservationem Pestis.

DISTINCTIO I.

Quotuplici modo Præservatio à Peste instituenda?

Triplici: nimirum Theologicè: Politicè & Physicè seu Medicè.

Que

Quomodo Theologicè præservatur corpus à Peste?

Theologica $\pi\epsilon\sigma\phi\acute{\upsilon}\lambda\alpha\chi\iota\varsigma$, quæ omnium efficacissima atq;
certissima in hiscè 3. potissimum consistit.

1. In devotâ & ardentè ad DEUM fusâ precatìone.
Hæc enim magis, quàm ullâ aliâ re, Numinis Divini maje-
stas, delictorum atq; iniquitatum nostrarum tum multitu-
dine, tum magnitudine & atrocitate irritata exasperataq;
placari mitigariq; ejusq; indignatio adversus nos concepta
prorsus aversi ac reprimi potest. Quod intelligens olim
inter Gentiles quoq; Avicenna Medicus Arabs, 1. Meta-
physi: dicit; Iræ Dei sanctis ac devotis precibus solum re-
conciliari. Est enim teste D. Bernhardo, pia & ex fide
profecta oratio, salubre in omnibus adversis remedium,
clavis & apertio Paradisi, scutum defensionis, in astu cala-
mitatum refrigerium, in morbis pharmacum, gladius con-
trâ Diabolum, & murus contrâ infortunium. Ad quas
preces nos exhortatur quoq; Ecclesiasta cap: 28. v. 9. & Ja-
cobus in Epist: cap: 5. v. 15. Indefinenter igitur ad Chri-
stum clamemus:

Ne nos Pestis edax consumat, Christe rogamus,

Arce tu Pestem, Pestis & omne malum.

Verus Alexicacos, verè tu Christe vocaris

Extra te nobis omnia Pestis erunt.

In te sed nobis sunt omnia plena Salutis,

Vita, Salus, Robur, te tribuente venit.

2. In verâ scelerum ac peccatorum à nobis perpe-
tratorum agnitione, confessioneq; eorumdemq; non

*Theologi-
ca Præser-
vatio à
Peste.*

I.

2.

H 2

fuca-

fucatâ contritione, seriâq; ad Deum conversione. Ad hanc enim S. S. oracula passim nos exhortantur, ut Jerem: 3. Revertere Israel, & non faciam cadere iram meam in vos, quia sanctus ego sum, nec in perpetuum irascor, solum agnosce iniquitatem tuam &c. Et Joel: 2. Cap: Convertimini ad me toto corde vestro in jejuniis & planctu, & scindite Corda, & non vestimenta vestra. It: Eisaï 43. Ego, ego deleo iniquitates tuas propter me, & non recordabor peccatorum tuorum. Revertere ad me, quia redemi te. Et cap: 55. Convertimini ad me & convertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Dicas item cum D. Bernhardo: O Domine perditè vixi, remitte mibi peccata mea, sufficit mibi ad omnem justitiam, te solum habere propitium, cui soli peccavi. Item cum Regio Prophetâ Davide Ps: 32. Delictum meum cognitum tibi feci, & iniquitatem meam non abscondidi; Confitebor tibi transgressiones meas, & tu remittis mibi impietatem peccati mei. Et cum Augustino in Soliloq: Commisit ego. Dn: undè me damnare potes, sed tu non omisisti, undè me salvare potes. Omnis spes, & totius fiducia certitudo mibi in te est &c.

3. In Vitæ emendatione, coercendo nimirum vagas carnis nostræ illecebras, & frenum injiciendo pravis cupiditatibus, insuperq; vitando omnis generis vitia, & improborum hominum societates, pièq; modeste castè & religiosè Vitam instituendo, omniâq; humanitatis & caritatis officia proximo nostro cumulatè præstando atq; exhibendo, tandemq; Spem & fiduciam firmis: in misericordia ac tutelâ Dei Omnipotentis ponendo, ejusq; certum auxilium præstolando, quia is optimus adiutor in oportunitatibus, & juxta

est Dominus invocantibus eum, & ex omnibus tribulationibus pios liberat ac eripit, Ps: 34. Hoc si fecerimus, tum ab omni pestifera aura adslatu, tum aliorum quoq; malorum incursum tuti erimus, minimè dubitantes, seu vidamus seu moriamur, quod in utroq; casu Domini sumus.

DISTINCTIO II.

Politica Præservandi ratio, in quibus
consistit?

Politica
ratio præ-
servandi
à Peste
I.

EA consistit, & in amolitione seu repurgatione omnis foetidæ ac cœnosæ materiæ, imprimis verò fœmi ac fæcorum Anserum & Porcorum, aliarumq; ejusmodi sordium, quæ communiter tum in viis ac plateis publicis, tum privatis adibus colligi ac coacervari solent. He enim nisi removeantur, sed ita intacta relinquantur, diuturnâ morâ suâ Aerem variis inquinamentis putridis & morbidis excretionibus conspergere & inficere, sicq; causam generationis febrium pestilentium præbere possunt. Unde Palmarius in lib: de feb: Pestil: cap. 8, refert, ob sordium, purgamentorum & fæcorum equinorum, Lutetie, utpotè tunc temporis duriter per totum Autumnum obsessâ, in vicis collectorum & adservatorum, factorem & gravem expirationem, Aerem ita vitiatum fuisse, ut proximo Vere, malignæ & pestilentes Febres exorta, admodum grassari ceperint, quæ postea totâ æstate & autumno subsequenti multò sæviores factæ quamplurimos interfecerint. Prudens itaq; ac diligens Magistratus, cui civium subditorumque suorum Salus curæ cordiq; est, in id præcipue incumbere,

summamq; operam nanciare debet, ut cum minas pestilentes contagii alicunde impendere viderit per certos praefectos ac ministros ad id officii peculiariter deputatos, omnem sorditiem ac spurcitiem, qualis etiam illa sit, intra vel extra urbis moenia congestam, quantocius removeri, remotamq; ad loca disjuncta transportari sicq; vicos & plateas omnes, quantum quidem id pote, quam mundissime conservari curet. Quo etiam pertinet, publico Senatus consuleo severissime prohiberi, urinarum, aliarumq; secum, tam nocturno, quam diurno tempore in vias publicas, effusiones, ut pote quibus non solum civitas alicujus loci maxime deformatur, verum etiam Aer ipse dispositionem aptam nanciscitur ad generandum ex se Venenum pestiferum, vel seminum Contagii suscipiendum atq; fovendum.

2.

2. In peregrinorum hominum ex locis suspectis adventantium exclusione atq; devitatione. Quod et si nonnihil inhumanitatis aut inhospitalitatis praeseferre videatur, ingressu nimirum urbis prohibere aut receptum denegare Amicis, aliisq; peregrinis, ad nos, animi vel negotiorum causâ comitantibus: Attamen qui probe consideraverit, pensiquè habuerit, Commudum publicum, nunquam non privato esse anteferendum, nec publicam alicujus urbis Salutem, ob unius aut alterius privati utilitatem periclitari par esse aut decere, is aequior omnino hinc erit in judicando, & nonnihil benignius, ejusmodi advenarum seu extraneorum, (sæpè Sturnorum instar ex locis infectis ac impuris, in alium locum seu urbem, contagii

pesti-

pestiferi labe nondum inquinatam, catervatim confluentium,) exclusionem, aut hospitii denegationem, interpretabitur; praesertim cum experientia multoties testatum fecerit, tali peregrinorum hominum ex locis suspectis advolantium admissione ac receptione, Pestiferam Lucem longè lateq; propagatam fuisse, totasq; regiones seu provincias devastatas, & sic infectas fuisse.

3. In Conventuum publicorum interdictione, aut saltem rariore eorumdem indictione ac celebratione. *Conventus* autem publici nomine hic intelliguntur Nuptiae: Sacra Lustrica: Chora seu tripudia: Balnea: Tabernacula potoria: Lusus jaculatorii: Exercitia palaestrica: Theatrica spectacula: Nundinae: Compotationes tribulium opificum: Paedagogia puerulorum & puellarum, & id genus alia. Pii itaq; Magistratus officium erit, ejusmodi conventus, praesentim verò eos qui adeò necessarii non sunt, & in aliud tempus longè commodius, sine cujuspiam dispendio aut jactura aliqua, rejici ac differri possunt, serio prohibere, & ita hoc aliq; quocumq; id fieri poterit modo, Saluti civium suorum consulere.

4. Inedium infectarum observatione. Obeum autem praecipue finem interdicto Magistratus publico domus ejusmodi pestilentes per certos ministros occludi, vel etiam (ut in quibusdam locis fieri solet) certa atque peculiari quadam nota ac charactere insigniri debent, cum ne alii, corpore adhuc sani, & in publicum

prode

prodeuntes, ad illas adpropinquent, sed eas, tamquam vitæ periculum minitantes fugiant ac declinent: tùm ne infectis, in huiusmodi adibus commorantibus, vel aliis, ipsis ministrantibus, egressus seu prodeambulatio in publicum, utpote quâ contagiosum hoc malum latius diffunderetur, pateat. Hâc tamen Christianæ caritatis moderatione simul adhibita, ne infecti à Bonâ Inſolâ planè relinquantur, sed ipsis omnia, quæ tùm ad victum convenientem, tùm ad proſtigationem tanti atrocis ac periculosi morbi, Sanitatisq; amiſſæ recuperationem neceſſaria, maximèq; expedire videbuntur, benignè, alacriter ac liberaliter ſubminiſtrentur.

DISTINCTIO III.

Phyſicè tandem, quomodo præſervari corpus à Peſte debet?

Phyſica
Præſerva
tio à Peſte

Hisce quinq; modis ſeu mediis 1. Aerem peſtilentem ac vitioſum vel declinando vel emendando. 2. Loca ac Perſonas, contagii nomine ſuſpectas devitando. 3. Cacochymiam corporis ſeu pravitatem humorum, pharmacis convenientibus ſubtrahendo. 4. Cor ac principalia viſcera, corroborando, & à Veneni adpulſu idoneorum Antidotorum adminiſtratione præmuniendo. 5. Rerum 6. non naturalium mediocritatem obſervando, & earumdem immoderatum exceſſum fugiendo. In hiſce 5. rebus univerſa præſervandi ratio, ſecundùm Medicorum præcepta ac monita conſiſtit.

I. Medium, AERIS electio & correctio.

Quomo-

Quomodo primò Aeris vitiofitas decli-
nanda ac corrigenda?

Qualis
Aer eli-
gendus.

1. Si porta, fenestra atq; ades, in quibus degimus, dili-
genter occlusæ ferventur, præsertim Aere crasso, caliginoso,
turbido, pluvio, ac nebuloso existente, nec non ventis spiran-
tibus Austrinis, Circinis, vel Notolybicus. Cum enim hi
Venti naturâ humidiss. sint, idcirco promptissimè quoq; pu-
trida ac venenata ^{videtur} in se recipiunt, corpusq; hu-
manum, ad putredinis fomitem concipiendum disponunt,
undè & ab Hipp: in Aphor: pro omnium insaluberrimis
habentur. Quamvis autem Aer seu calidior, humidior,
crassior, aut aliâ dumtaxat qualitate manifestâ adfectus,
ipse pestilens nondum existat, nihilominus interdum sic
corpus, humores, vel alimenta corporis, alterare ac labefa-
ctare potest, ut per accidens, licet & remotior, causa tamen
esse possit intus generati veneni, vel certè ipsemet eo ipso, ad
majorem aliquam labem in se recipiendam, aptior redda-
tur. Sedulo itaq; quicumq; Sanitatis studiosus est, tempore
gliscentis Contagii domicilia seu habitacula sua, ab hujus-
modi Aeris insalubris occurso seu ingressu, omnium porta-
rum ac fenestrarum, præsertim Austrum & Occidentem,
versus spectantium, obstructione seu occlusionem munire,
eccontra verò eas, quæ versùs Orientem ac Septentrionem
positum habent, cælo sereno, aereq; puro, itemq; flante Euro
atq; Aquilone aperire debet, quia hi venti, propter suam
frigiditytem & siccitatem, labi putredinis admodum resi-
stunt, teste Avicennâ 2. primi doct: 2. & Avenzoare, ter-
tio Theoricæ, tract: 3. c. 1. & vocatq; ἀποκαταίς, Aeri insiden-
tes, potenter dissipant, consumunt, ac torpidas quasi reddunt.

I

Quid

Quid postea agendum?

Correctio
Aeris, in-
censione
ignium

2. Ignis luculentus, tum in adibus, tum in campis publicis accendendus ex rebus praesertim suaviter olentibus, abditâq; ac peculiari vi Veneni pestiferi malitiam obtundentibus & infringentibus. Cum enim Ignis omnium agentium naturalium, validiss: actuosissimusque existat, nulli parcens corpori, sed omnia quae tangit, ac vicina habet, depascens, destruens, ac in cineres redigens; idcirco credibile, pestifera quoq; seminaria Aeri inpersa, ab ejus vehementia penitus absumptum ac dissipatum iri. Quod optimè intellegens, magnus ille Hippocr: in famosâ illa Peste Atheniensi, ignem variis in locis incendit, injectis simul in eundem, herbis floribusq; odoratis: cujus vi postea labe dirij hujus veneni in totum discussa, sicq; civitas à calamitoso hoc malo vindicata fuit. Saepius igitur in die per omnia domus concla via, flammeus ignis excitetur, constans ex lignis Juniperinis, Cupressinis, Quercinis, Fraxineis, Betulaceis, Fagineis, &c quibus injiciantur Bacca Juniperi vel Lauri, Absinthium, Rosmarin: Salvia, Origanum, Thymus, Mastix, Ruta, Lavendula, Rosa, Santalum, & id genus alia odorata. Hâc enim ratione exsiccatur Aer, & maligna qualitas, si qua ei inheret, aufertur, substantiaq; illius purior, & ad Sanitatis conservationem salubrior omnino commodiorq; redditur. Nonnulli quoq; hic valde laudant tormentorum bellicorum dislosionem, manè & vespere factam, nec id sanè absq; ratione, cum enim hac vi ignis ita excussa, validissimè Aerem & ad distans commoveant, sonitusq; maximus ab iis concitetur, idcirco judicandum,

candum, eorum dispoſionem ſapius iteratam, ad Aeris validam purificationem ab omnibus inquinamentis pravis, quàm maximè facere & conducere.

Præter hanc ignium accenſionem, quomodo Aer ampliùs corrigendus?

3. Si Conclavia vel habitacula, vel Aceto, vel alio liquore apto & convenienti ſapius in die conſpergantur, itidemq; facies aquà aliquà odoratà irroretur ac humectetur.
1. Prius, quod attinet, maximè hic ex uſu ſunt Aq: Angelicæ, Ruta, Lavend: Roſmar: Meliſſæ, Malorum Citrior: & Arant: &c. ſi iis pavimenta conſpergantur. Acetum pariter Roſar: Junip: Sambuc: Rutac: vel Scordij ſummopere commendantur, ſi nimirum eorum, ſuper tegulam candentem priùs fuſorum Vapor, cubiculo excipiat, vel per totum conclave derivetur. Ineſt enim Aceto ſingularis quedam vis ac proprietas ſpecifica, ſeminariis illis contagioſis, ſeu morbidis excretionibus per Aerem ſparſis, reſiſtendi, omnemq; putredinem avoliendi. Unde & Lemnius lib: 2. Occult: cap: 36. Acetum (inquit) venenis reſiſtit, & Peſtilentis morbi contagia repellit, ſicut conſulti mihi facere videantur, qui graſſante morbo populari, moderatum Aceti uſum familiarem ſibi reddunt, diſſipat enim vitioſum aerem, & ſi quid in corpus haſtum eſt, humores inſici ac putreſcere prohibet. 2. Alterum quod ſpectat, faciei nimirum ac narium irrorationem, tenuioris fortune homines, eorundem modò dictorum Acetorum humectatione, vel Aq: Roſ: Lavend: Major: Meliſ: conſperſione contenti eſſe poterunt. Locupletiores verò ſequenti Aquà ſuaevolenti

faciei ir-
oratio

Al: aqua

faciem sepe imbuant aut abluant. R. Aq: Ros: ℞ iß Aq: Major: & Lavend: an ʒiij. Aq: Cinam: ʒiß. In quibus dissolve Moschi & Ambrae an ʒß Styr: liq: ʒij Misce. *Egregia quoque haec est*: R. Moschi & Ambrae ana q. v. Aqua Vitæ opt: ʒi, Ligatum Moschum & Ambra in nodulo, hunc Vasi vitreo adapta, ita ut filo is adligatus, & suspensus, fundum Vitri non attingat. Vas autem strictissime occlusum in cineres per triduum, lentis: calore colloca, cavendo diligenter, ne Nodulus in aqua marcidus fiat, hoc enim si accidat, statim is mutandus erit, novusq; Nodulus cum M & A substituendus. *Quo facto, serva hanc Aquam odoratis: & suaviss: eaq; tinge faciem, nares vel manus tempore grassantis Contagii.*

Plurane adhuc ad Aeris correctionem
requirantur?

Sufficiens

4. Si nimirum Suffumigia excitentur seu instituantur, ex rebus odoratis, labemq; expugnantibus, tempore quidem brumali, calidioribus, ut ex Xyloaloe, Cinamomo, Caryophyllis, Zedoaria, Cortic: Anan: & Thymiamat: Bacc: Lauri & Junip: Rad: Angel: Ireos, Myrrhâ, Mastiche, Thure, Succino, Styrace, Ladano, Ruta, Salvia, Diptamno, Major: Serpillo, Orig: & c. Aestate vero frigidis ac temperatis, ut Benzoino, Ladano, flor: Ros: Viol: Nymph: Tunicar: Melis: Borrag: Cort: Limon: Cydon: ac Citr: Santalis, Baccis Myrtbi, Putaminibus Pomorum suaveolentium & c. Hujusmodi enim Suffumigia & odoramento plurimum utilitatis in maligni aeris emendatione adferre, Plinius testa-

T. II. P.

tur lib: 6. cap: 27. Et Galenus quoq; in lib: de Ther: ad Pison: hanc preservandi rationem per suffumigia commendat his verbis cum ait: Hippocratem multis modis laudo, qui Luem illam ex Ethiopia Gracos invadentem non aliter curavit, quam aeris mutatione alternationeque ne talis amplius inspiraretur &c. Et quamvis Aerei illius veneni, antidotum certum nos lateat, virisimile tamen est, eam numerosa fragrantissimarum rerum congerie, aliquid reperiri, quod e diametro virulentia illi oppositum sit.

Suffitus autem non tantum in edibus privatis, sed & in Curijs, Prætorijs, Ediculis publicis, atq; Templis, quando conciones habende sunt ad populum, instituendi. Tempia enim cum clausas semper habeant fenestras, & raro persentur, idcirco tempore gliscences veneni pestiferi, maxime opus habent Suffumigijs, ad Aerem, impurum saepe variorum hominum halitibus alteratum & inquinatum, corrigendum. Suffitus autem potissimum ex Succino, Thure, Myrrhâ & Baccis Juniperi in illis excitandus, sunt enim hac nature amici, & antiquissima hæc res non impedunt, sed magis admodum dissipant ac consumunt. Aliis privatim adhibeatur talis suffumigatio: R. Aceti Ros: & Rutac: an ʒiij. Aq: Ros: & Lavend: an ʒij. Quibus infunde Bac: Junip: ʒi. Cinam: Caryophyl: an ʒij. Cort: Citris sic: ʒiʒ. Styrac: ʒi. Hujus liquoris parum frunde super lapidem calefactum, & fiat evaporatio conclavium, ter in die.

Suntne præter hæc & alia Suffituum
genera?

Plura Suffumigia parari quod, possunt ex certis Pulve-
ribus, Trochiscis & Candelis.

Pulvis
pro suffitu

1.

I. PULVIS pro Plebejis: R. Bacc: Junip: ʒi. Bacc:
Lauri ʒiij. Rad: Angel: & Ireos an ʒß. Fol: sicc: Ruta, Ab-
sintb: & Serpil. an Mß. Thuris, Succini an ʒiß. Fiat inde
Pulvis grossus, qui inspergatur Carbonibus.

2.

Alius pro Ditioribus: R. Florum Ros:
incarnat: Caryophyl. an. ʒß. Benzoin: Styr: calam: an: ʒij.
Ladani opt: ʒiß. Xyloal: Cinam: Santali cutr: an. ʒi. Moschi
G 7. dissol. in aq. Ros. Misce pro Pulvere grosso, inspergendo
lamina ferrea excalescente.

Trochisci

1.

II. TROCHISCI pro Pauperibus. R. Rad: Angel:
& Zedoar: an. ʒiß. Succini, Myrrha. an ʒi. Gran. Junip. No.
XX. Sem: Ruta ʒi. Pulv: excipiantur succo Ruta, & inde fi-
ant Trochisci pro fumo, injiciendi prunis.

2.

Alii pro Locupletioribus. R. Ase dulcis ʒij. Styr.
calam: ʒiß. Xyloal. ʒij. Balsami Peruviani ʒi. Moschi opt:
Gr. 7. Sacchari fini ʒiß dissol. in Julepo Ros. Formentur in-
de Trochisci parvi pro suffitu.

Candela

1.

III. CANDELE pro egentioribus. R. Bacc. Lau-
ri & Junip: an. ʒiij. Mastich: Thur: Bdellii an ʒi. Rad. Ire-
os & Zedoar: an. ʒiij. Fol. sicc: Melis: & Scord: an. ʒi. Car-
bon: Ligni Salicum ʒiij. Pistentur omnia cum Gum: Tra-
gac. & Aq: Ros: F. Candela, accendende pro fumo.

Alie

Alia pro opulentioribus. R. Ladani opt. ℥i. Styr: calami: 3℔. Caryoph. arom: Xyloali: flor. Ros. odorat. an. 3i. Cinam: Thur. Major. an 3ij. Trochisc. Gallia & Alipta mosch. an 3i. Dissol. Arom: & Gum: cum pistillo cal: cum f. q. mucilag: Tragac: & Carbon. Tilia, Fiat massa, ex qua Candela parentur.

**Quid sentiendum de rebus fœtidis tem-
pore grassantis Contagii?**

Et si quidam sunt, qui Hircum olidum domi habere, magnum presidium putent, & nidore quoq; Cornuum, Ostrum, ac calceamentorum veterum combustorum in ædibus suis, Contagionem Pestilentem abigere, longeq; à se propellere satagant. Prætereaq; non desint alii, qui ad hujus venenata Læus præcautionem, quotidie fœtidiss. cloaca aut latrina teterrimum odorem, naribus excipiendum esse contendant. Tamen horum omnium sententia prorsus improbanda, siquidem quotidiana Experientia satis superq; declarat, nullâ re Spiritus vitales magis debilitari, resolvi, prosterni ac dissipari, quàm ejusmodi viroforum ac graveolentium, utpotè natura nostra extremè adversantium, fœtore, multosq; ex hac solâ causâ in gravem Syncopem ac deliquium animi incidisse. Fugienda itaq; sunt talia, abominando fœtore prædita, & econtrâ amplectenda ea, quæ singulari fragrantia, ac odoris suavitate prædita sunt, quemadmodum sunt illa, quæ modò commemorata fuere, cœn quibus Spiritus, miris modis eriguntur, vegetantur ac reficiuntur.

*Fœtida
improban-
tur pro
Suffumigio*

2. Medium, FUGA

Alterum Pestis Prophylacticum
quodnam est?

Ipsa Fuga, atq; loci aut etiam Regionis permutatio; Hec enim omnium, tutissima securissimaq; Praecautio censetur.

Sed licitanè est ejusmodi Fuga?

Num fu-
gere lice-
at tempo-
re Pestis

Fugam esse licitam, nec per se repugnare DEO, multa Exempli Sacrarum litterarum manifestè docent ac comprobant. Nam & Abraham Gen: 20. Isaacus Gen: 26. Jacobus Gen: 27. Moses Exod: 2. David 1. Sam. 4. 19. 20. & 21. Elias 3. Reg: 19. Tobias in lib: Tob: cap: 1. Paulus 2. Cor: 11. & Act: 9. 14. & 17. Mathathias & filii ejus 1. Maccab: 2. Jonathas & Simon, Maccab: 9. Josephus cum Maria matre Jesu, Matth: 2. & alii sancti Viri, tempore grandis alicujus periculi, aut calamitatis impendentis, Fugâ salutis suae prospexerunt. Imò ipse Christus saepè fugâ sibi consuluit, ut vidère est apud Matth: cap: 12. Marcum cap: 14. Joam: cap: 6. 7. 8. &c.

Qui igitur ingruentem Pestem fugere potest, neq; officiis publicis retinetur, neq; rei familiaris angustia, aut aliis incommodis praepeditur, is non se temerè exponat periculo, nec reus fiat interitus & sui ipsius, & proximi sui, quem aliàs sibi caventem, ipse infectus postea inficit sibi inservientem: atq; ita contagium, malumq; cœli incendium, publicum, quod omnes potius pro viribus profligare debent, contrâ conscientiam augeat. Et ad id quod nos hortatur non tantum dictum illud vulgare: Sis proci à jaculis &c.

ferièrè

ferière miris. Et effatum illud Alcibiadis apud Plutar-
chum in ejus vitâ: Stultum esse non fugâ sibi consulere,
cum fugere possis; verum etiam autoritas S. S. Scriptura, ut
Ezech: 7. Qui in civitate sunt, Peste fameq; devorabun-
tur, qui verò auffugerint ex eâ salvabuntur. Sciant tamen
fugientes, ad officia caritatis nihilominus se obstringi, ut
ope & are inopum miseras sublevent, iisq; quibuscumque
possint modis, subveniant, insuperq; pro Salute ac incolu-
mitate concivium suorum, devotas subindè preces ad DE-
UM fundant, nec ut corpore, ita & animo atq; adfectu,
seu precum communione, ab illis separati vivant mane-
antque.

Ergò Fuga omnibus promiscuè est per-
missa tempore Pestis?

Minimè. Sunt enim aliqui, quos à fuga re-
trahit specialis quedam vocatio, ut sunt Conjuges, Paren-
tes, liberi, constituti item verbi divini Ministri ac Medici, i-
temq; Chirurgi & Obstetrices juratae, nec non Magistratus
quidam, & alii, quorum opera Reipubl: summè necessaria
est; Hi enim quamvis fugerent Pestis tyrannidem, manus
tamen DEI Omnipotentis non effugerent, sed illas ultrices
ac vindices, ob ipsorum summam perfidiam ergà proxi-
mum, magno suo malo tandem experturi essent.

Non o-
mnibus
est per-
missa

Quomodò autem Fuga debet esse
comparata?

Qui in Fugâ Salutis spem collocant, ò quibus libet &
licet, 1. Mature & mox fugâ se proripiant, priusquam
admissum Acris vitium corporis Spiritus & humores infe-

Cito

K

cerit,

Longè

Tardè

cerit, Cordiq; se altius insinuarit. Ex iis enim qui serius locum mutant, atq; fugam arripiunt, non pauci Pestis fomitem jam conceptum intus gestant, qui vires acquirit eundo, eosq; brevi in Aere sereniss: & saluberrimo loco incautos perimit. 2. Longè se abducant, & ad disita loca, à Pestilenti contagio planè immunia se recipiant ac conferant. Nam qui in viciniâ tantum confederit, ad hunc, ventti, balitus pestilentes, Aerisq; inquinamenta putrida ac contagiosa, nullo negotio transferre ac propellere queunt. 3. Et Tardè tandem, sed non prius redeant aut domum remigrent, quam omne Contagium sopitum, extinctum, aut sublatum sit. Periculosus enim è loco salubri in gravem & insalubrem transitus est, consultiusq; ij faciunt, qui non aliò migrant, quam qui abeunt, & citius quam Aeris malignitas prorsus devicta fuerit, in patriam regrediuntur.

Quid verò faciendum iis, quibus fuge
re non licet?

1. Sperent optimè, sciantq; se omnibus in viis suis, ac vocatione suâ, Angelorum custodiâ non destitui, qui in manibus suis portabunt eos. & se tutos omnino sub umbra JEHOVÆ versari ac consistere. 2. Deindè, ad excutendam memoriam Pestis sævientis, caveant frequentare convivia Bacchica, ac crapulis gravâri, vel tripudia instituire, ut potè quibus DEUS maximè irritatur, atq; offenditur, sed potius piâ castâ & temperantem vitam instituant, frequentent sapiens templa, ac sacris diligenter operentur. 3. Deniq; quantum conscientia religio, & muneris ratio permit-

permittit, vitent hominum infectorum consortium, atq; ex
 iis consanguineorum imprimis consuetudinem, ac conversa-
 tionem, nam testis est Experientia, citius hac labe imbui ac
 corripere eos, inter quos quadam similitudo, & natura co-
 gnatio intercedit, quam ubi nulla talis sintimoria, sangui-
 nisq; propinquitas locum habet. Aut si omnino cum pesti-
 ferè febricitantibus conversandum illis sit, ut id fiat ore
 aliquantum averso, & vento secundo, non verò adverso,
 nec colloquium sit longum, sed brevissimum, citòq; abrum-
 patur.

3. Medium, CACOCHYMIÆ Subtractio.

Quinam est tertius Præservandi
 Modus?

AD tertium Præservandi modum pertinet apta &
 condeniens corporis à superfluis noxiisq; Humoribus
 expurgatio, imprimis præsentæ aliquâ cacochymia,
 quæ tamquam fomes, virus contagiosæ Labis ad se trahit
 rapitq;. Ejusmodi autem vacuatio, non nisi pharmacis
 benignis, & naturæ familiaribus, viresq; corporis non ni-
 mioperè exsolventibus aut deficientibus, molienda atq; in-
 stituenda, cuiusmodi sunt Sena, Rhabarbarum, Agaricus,
 Aloe, vel eorum Extracta. Quæ pertinent etiam Cry-
 stalli Tartari, pondere zij vel ziii in brodio seu juscule ali-
 quo exhibiti. It: Extr: Panchymag. Crollij, aut Extr:
 Diacarthami, ad ðij vel zß vel infirmâ Bolî, vel Pil-
 lularum, correctum. Naturâ robustiores, Extr: quo-
 què Helleb: nigri ðj , vel Scammon: Gr: 10. aut 12: Itemq;

Extr: Ta-
 purgant:
 Crytalli
 Tartari
 Extr: Pan-
 chym: Crol-
 lij. Dia-
 carth. Hel-
 leb: nigri
 Scammon:

K 2

Gummi

Crocus
lino
um, &
na, &
lores &

Essentia
Aloes

Potium
ula pur-
gans

Gummi de Peru ꝑ ꝑ cum G 3. Lap: Prunel: in pillulas re-
dact: deglutire possunt. Vel horum loco, si liquidis magis
delectaretur, sumere Infusionem vel Croci metallorum,
aut Mercurij vitæ. Delicatioꝛibus autem offerenda, Flo-
rum nostrorū Mercurij (in Anat: & Spagir: lib: 2. descri-
ptorum) G 3. vel 4. cum Cons: Ros: vel Borrage: vel Mor-
fulor: laxat: ʒʒ. seu Diacydon: luc: lax: aut Confectio-
nis Rhabarb: ʒij, plus minusve, pro ratione ætatis, viri-
umq; robore. Communiter tamen Essentia Aloes cum
succis, juxta descriptionem Quercetani, ʒʒ vel ʒij ponde-
re, hora j tantum ante pastum sumpta, bis vel ter in mense,
plurimum momenti habet ad quosvis humores noxios extur-
bandos, & putredinem reprimendam, quemadmodum &
sequens Potiuncula, multum conducit ad exonerandum cor-
pus à saburra vitiosorum succorum. R. Rad: Helen: &
Pimpin: an ʒiij. Rad: Valer: & Angel: an ʒʒ. Her: Car-
duib: Veron: Scabios: an: Mj. Flor: Persic: Centaurii
min: & Genist: an: P j. Bacc: Junip: ʒiij. Sem: Citri, A-
nis: an ʒi. Fol: Senæ Alex: ʒiij. Rhabarb: & Agar:
troch: an: ʒʒ. Cinam: ʒʒ. Macis ʒi. Spicæ Ind: ʒʒ. In-
fund: per noctem in s. q. Aquæ Carduib: Mane facta
ebullit: expr: fort: & col: Colat: hujus. R. ʒʒ. Extr:
Diacarth: ʒi. Vel ʒʒ. Syr: de Cich: cum Rhab: ʒiij, Cre-
moris Tartari ʒi. Aq: Cinam: ʒi. Spiritu: Vitrioli G 8. Mis-
ce pro potiunculâ, quæ tota exhauriatur manè, jeju-
nando desuper per 3. horas. Si verò cui magis placuerit
Claretum aliquod laxativum, vel vinum purgans, is ab
Ordinario Medico illud petat. Inprimis tamen tamquam
specificum purgans in Peste commendatur hoc Oleum sticti-
ci.

lit.

litium: R. Aloes opt: ℥i. Rhabarb: ℥i. Agar: opt: ʒi. Turpethi ʒvi. Polypod: ʒx. Bacc: Junip: ʒij. Rad. Gentian: Elenii. Zedoaria, Imperator, an: ʒi. Bacc: Lauri ʒβ. Cinam: Macis, Santali rubri an: ʒii. Myrrhæ, Maltichis, Olibani an: ʒiiij. Xyloal: Caryophyl: an: ʒi. Camph: ʒiβ. Contusis omnibus minutim adfunde Succo Borræ: Melissæ & Citriorum ana q. s. ad humectationem specierum. Macerentur per octiduum, Vas quotidie agitando. Postea in B.M. destillentur, primo exhibit aqua, postea Oleum, si ignem intendas, quod seorsim colligendum. Dosis hujus Olei pro purgatione est ʒi vel circiter pro ratione ætatis. Vel cum Vino, Vel cum iustulo carnis &c.

Ol. stillat:

*Faciuntne Cauteria seu Fonticuli quoq;
ad Pestis præservationem?*

Fonticuli insigne præstant emolumentum ad præservandum corpus ab infectione contagiosa, siquidem per eos, tamquam per helices seu tubulos quosdam, omnis vitiosorum humorum in corpore coacervatorum colluvies ac sentina corrivatur, atq; expurgatur, unde subtracto isto quasi fomite, homo minus Pestis fera lui obnoxius redditur, quod confirmans quoq; Jul: Palmar: lib: i. de Febr: Pest: cap: 13, ita scribit: Inter medicamenta præcipua, quæ ab imminente Peste multos vindicasse comperimus, jure numerantur Ulcera in tibiis aut femoribus arte facta. His enim corporis ichores, serosaq; excrementa excurrunt ac repurgantur, sicq; aufertur Pestis præparatio &c. Et Gulienus Fabricius Centur: 4. Obs: Cheir: 23. & 86. testatur, se in

*Cauteria
ac Fonti-
culi mul-
tum con-
ferant in
præserva-
tione.*

K 3

Peste

Peste Lausanensi, beneficio fonticulorum in poplite dextro, & brachio sinistro, conservatum fuisse, imò observasse, per paucos, qui fonticulos gestarunt, Peste correptos fuisse. Idem etiam calculo suo comprobant Antonius Portus lib: 2. de Peste, cap: 36. Paræus lib: de Peste. Georg: Garnerus in lib: de Pest: cap: 9. Alex: Massaria lib: 2. de Peste, Ingrassias, Nicol: Massa, Joan: Arculanus, Gerardus Columba & alii.

4. Medium, ALEXITERIOR: Usurpatio.

Quarta à Peste præservandi ratio,
in quo consistit?

IN Cordis aliorumq; viscerum principalium corroboratio-
ne, eorundemq; per certa ac peculiaria quedam Anti-
dota, à putrida hac labe, præmunitione.

Antidota autem illa quotuplicia sunt?

Duplicia: Interna & Externa. Ad illa referun-
tur Aqua destill: seu Theriacales: Mixture: Syrupi: Ele-
ctuaria: Condita: Pulveres: Trochisci: Morsuli ac Rotula.
Ad hæc verò, Saccoci: Balsama seu Linimenta: Olea: Pila
odorata &c, de quibus omnibus, fusius sequenti Libro tra-
ctabitur.

I. INTERNA ALEXITERIA.

Quomodò primum per interna Ale-
xiteria corpus præservandum?

*Alexiteria
seu Anti-
dota inter-
nè sumen-
da pro præ-
servat: Pe-
stis*

Qui à Venenata Aura ad flatu se tueri cupit, is subin-
de ore masticeat Rad: Angel: vel Zedoar: aut Olsniti:
seu

seu Diptam: Elenii, Imperator: Pimpinell: vel Cort: Citri
 ac Limon: aut Baccas Junip: rec: nec unquam sine mastica-
 tione horum in publicum prodeat. | Magnum etiam mo-
 menti habet, interdum manè pauxillum: Conserve Ros:
 Borrag: vel Melissa quibus ʒi. Salis Absintb: Scordii vel
 Angel: vel Gutt: 7. 8. vel 9. Spir: Vitrioli permixta fuerint:
 Item Theriaca veteris, Mithridat: aut Elect: de Ovo ʒß vel
 per se, vel cum Flor: Sulph: ʒß deglutire. Tinctura etiam,
 Rubinus seu Balsamus Sulphuris, ter vel quater in septis-
 manâ, ad 6 8. vel 10 guttas, vel cum Consi: Scordii ʒy. vel
 cum Sacharo permixtus: Nec non Magisterium Corall:
 aut Cornu cervinai, cum pauxillo Syr. Acetos: Citri jejune
 sumptum; Quomodo & Essentia rad: Angel: Zedo-
 ar: vel Elenii cum vino hausta, aut Elixir proprietatis Pa-
 racelsi, seu Elixir Pestil: Crollii, paucarum Guttarum dosi
 cum Vino Absintb: aut Melis: potum, potentissime omni
 malignitati adversantur, nec humores in corpore putril-
 agine corrumpi sinunt. Quod idem etiam prestans: Ol:
 stillat: Succini albi: Angelica: Cort: Citri: Junip: & c. ut
 & Extract: Bacc: Juniperi. Aqua item Theriacales, Spi-
 ritus Succini, Tinctura Mummie, Aurum potabile & c. con-
 venienti dosi per intervalla exhibita & usurpata. Confe-
 ctio etiam Rotul: Liberantis, ut & Elect: Diascordii, conve-
 nienter usurpata, pro Preservatione contagii pestiferi non
 sunt contemnenda.

Inprimis vero efficacissima habentur sequentes Rotula:
 R. Extr: Angel: ʒi. Extr: Zedoar: ʒß. Confect: Al-
 cherm: ʒi, Extr: Croci Gr: 6. Ol: still: Cort: Citri G. 4.
 Ol: Succini G. 2. Sachari fini ʒiiiß. dissol: in Aq:
 Cinam:

Rotula
 efficaciss:

Pulvis Cinam: & Ros F. Confectio in Rotulis, quarum 3. vel 4.
preserva- manè deglutiantur. Nec minori Virtute & efficaciâ abi-
rius ex- gendi scilicet omno venenum Pestilens, corpusq. ab ejusdem
pertiss: contactu immune conservandi, pollet & hinc Pulvis, cu-
 jus hic in nostrâ patriâ Anno 1607. & 1610. grassante Peste,
 maximus & salutaris fuit usus. R. Florum Sulph: ter
 sublim: ʒiʒß. Cornu cervi præp: ʒiʒß. Boli Arm: præp:
 Terræ Lemniæ veræ an: ʒiʒß. Myrrhæ elect: ʒi, Croci ʒi.
 Sachari fini ad lubitum. Misce fiat Pulvis. Dosis, 2.
 vel 3. cuspidēs cultri manè stomacho jejunò.

Electuar: Singulis etiam aut alternis diebus pro preservatio-
excellens ne usurpetur hoc Electuarium, quod sanè magnarum viri-
preserva- um est in obstando Veneno Pestifero: R. Conservæ Ros:
tor: & B. iglos: an: ʒi. Cort: Citri condit. ʒß. Theriacæ Andr:
 vet: & Elect: de ovo an ʒii. Extr: Gran: Iunip: ʒiʒß. Flo-
 rum Sulph: ʒi. Pulv: Rad: Zedoar: & Angel: an: ʒii.
 Myrrhæ ʒi. Boli Arm: & Corall. præp: an: ʒß. G. ʒ. Rad:
 Pimpin: Fol: Rutæ sicc: an: ʒi. Ossis de corde Cervi,
 Croci an ʒß. Cum Syr: de Acetos: Citri q. s. & Spir:
 Vitr: Misce, F. Electuar: Cujus dosi, magnitudo Casta-
 nea manè, super bibendo immediate cohibeat unum Aqua
 Carduib: vel Acetosa.

Elect: de Pauperes contenti esse possunt hoc Elect: quod à Nu-
Nucibus cibus cognomen adeptum est: R. Nucum Jugl: rec:
 excort: No: 7. Ficum No: 4. fol. Rutæ sic: ʒi. Scord: ʒiʒß
 Rad: Angel: & Dipt: an ʒii. Zedoar: ʒß. Theriacæ vulg:
 ʒii. Myrrhæ rubræ ʒß. Conservæ Acetos ʒi. Miscean-
Trochisc: tur unâ. Si quis verò malit uti Trochiscis sublinguali-
sublinguo- bus, tales in usum veniant: R. Ther: vet: & Mithrid:
les.

opt:

optian ʒiſſ. Extr: Angel: G: XV. Extr: Dipt: & Torment:
an ʒſſ. Ol: Succ: & Zedoar: an G 2. Pulv: rad: Ireos, Ci-
nam: Rad: Pimpin: Myrrhæ, Boli Armen: Caryophyl:
an: ʒſſ. Cum Mucil: Tragac: extr: cum Aq: Angel: F.
maſſa, ex quâ Trochiſci parvi formantur, qui ſub linguâ
teneantur.

Quæ autem Cautio in uſurpatione
huiusmodi Antidotorum adhi-
benda?

1. Ne naturæ Cholericæ ſeu temperamento calidiori,
frequentiorem quàm par ſit, Antidotorum nimiam calefaci-
endi vi prædicatorum præſertim æſtivo tempore uſum ineant,
ſed potiùs ab iis abſtineant, vel ſaltem parciùs uſtent, ne
ex calefactis præter modum ipſorum humoribus, vel incen-
ſis Spiritibus, Febrim, vel alium adfectum morbiſicum im-
prudenter ſibi accerſant.

2. Ut ejuſmodi Alexipharmacorum uſus ſit moderatus
apud omnes cuiuſcumq; etiam ſint conſtitutionis ac ætatis.
Nam quantum damni ex immoderatâ eorum uſurpatione
nonnulli ſibi metiſſis incauti multoties attulerint, nemini
non, qui hæc talia obſervârunt, palam eſſe poteſt.

3. Ut pro diverſitate ætatis, ſexus, temperamenti, Vi-
riumq; doſis antipeſtiferorum illorum medicamentorum,
modo augeatur, modo minuatur, id quod prudentis ac ex-
pertæ Medici iudicio relinquendum.

4. Ne Infantibus aut Gravidis, Antidota impensè ca-
lida ſiccaq; exhibeantur, ſed potiùs temperata, & ad ali-
quem frigiditatis gradum inclinantia.

Cautiones
aliquot in
uſurpatione
Alexi-
teriorum.

2.

3.

4.

L

5. Ne

5. Ne uni tantum Alexipharmaco fidamus, aut inbe-
reamus, sed modò hujus, modò alterius sumptione nos pra-
muniamus.

Suntne Alexiteria crebrò mutanda
in Peste?

Antidoto-
rum cre-
brò mu-
tanda in
Peste?

Crebrò illa mutanda esse suadet hæc ratio. 1. quod
cum ipsius Veneni in presentiarum grassantis ἰδιότυπον
exactè ac perfectè cognitam exploratamq; non habeamus,
idcirco quale Antidotum certum ac infallibile propriè ei
opponere debeamus, ignoremus, mutanda igitur necessariò
ejusmodi remedia. 2. Huc accedit Experiencià multijugà
jam constare, Antidotum quamdam unam, plus in hac,
quàm alià Pestilentia præstitisse, nec omnes semper unius
tantum remediū, licet experti, usurpatione, à quavis Peste
fuisse vel præservatos vel curatos. 3. Deniq; dubitatur
adhuc, an tale aliquod generale Alexipharmacum arte præ-
parari possit quod omnibus venenis obluetetur. Paratū
sanè id negare videtur, adserens cap. 6. lib. 20. Naturam
id non admittere, cum non omnium venenorum similis sit
effectus neq; ij ab eadem causà manent. Quædam enim,
ab occulta natura proprietate agunt, alia verò ab Eleme-
ntari qualitate præcellente. Itaq; cuiq; suo, suum quoq; pro-
prium Antidotum opponi debere.

Nullumne ergò verum ac specificum
Pestis Alexipharmacum da-
tur?

An datur
specificum
Alexipha-
rma-
cium
Pestis?

Reverà non datur. Nam propriam alicujus veneni
Antidotum inventurus, ante omnia propriam quoq; ac spe-
cificam

cificam illius veneni naturam debet habere perspectam.
 At Pestiferi veneni naturam idioovnegalix nemo unquam
 rectè ac perfectè cognovit adhuc, nec facile cogniturus
 est, cum ejus nec eadem semper sit facies, neq; eundem
 quoq; nocendi aut perimendi modum perpetuò obtineat,
 quod ind. patet. 1. quod illius Symptomata sapè sint di-
 versissima. 2. quod interdum hac Lues uno tempore ma-
 gis, quàm altero. Et in hac magis quàm in alia corpora se-
 viat. Ad præcautionem autem seu amolitionem tam su-
 nestæ Luis, non sufficit scire, hunc vel illum humorem in eâ
 putrescere Et corrumpi, sed etiam investigandum, quousq;
 progrediatur, seu quis terminus ille corruptionis, Et in
 quid humores mutantur, quod non dicam difficile, sed ferè
 impossibile est homini. Undè ex tali diversitate corrupte-
 le humorum, pendet quoq; differentia ac varietas præser-
 vationis Et curationis febrium pestilentium, pro cuius di-
 versitate, diversa quoq; iisdem adhibenda Antidota. Opi-
 nandum itaq; specficum ac generale Pestis alexipharma-
 cum nec dùm inventum esse à quoquam mortalium, sed il-
 lud adhuc in thesauris naturæ absconditum delitescere,
 soliꝑ. DEO sapienti Et immense bono, cognitum esse ac per-
 spectum. Cujus sententia quoq; est Gesnerus lib: 1. E-
 pist: 64. ita scribens: Remedia adversus Pestem nos certè
 nulla habemus, fortè etiam non placet Deo, ut contrâ fla-
 gellum, peccatis nostris debitum, ullum certum præsidium
 habeamus. Et Crato in lib: de Peste: Ego ait) exi-
 stimo, Verum Pestis alexipharmacum solius DEI Majestati
 esse cognitum, eiꝑ. soli esse reservatum, nobis vero in-
 cognitum.

II. EXTERNA ALEXITERIA

Quomodo per externa Alexiteria corpus
à Peste prætervandum?

Hic præservationis modus consistit in adbibitione exterius vel Cordi vel naribus quorundam medicamentorum odoratis: Spiritibus robur adflantium, malignamque qualitatem Aeris præpulsantium qualia sunt sequentia.

1.
Sacculus
dorif:

1. **SACculus.** R. Flor: ros: sic: ʒij. flor: Lavend: & Anthos an ʒi. Rad: Ireos & Cyperi an ʒij. Asæ dulc: ʒi. Cort: Citri exsic: ʒiʒ. Styrac: cal: ʒʒ. Rad: Angel: ʒii. Cinam: Macis, Caryoph: an ʒi. Camph: ʒʒ. *Ex incisis minutim omnibus paretur Sacculus quadratus ex Syndone, Cordi, vel naribus ad odorandum adplicandus.*

2.
Linimen-
ta pro na-
ribus

2. **LINIMENTUM** pro naribus: R. Ol: Nuc: mosch: per express: ʒij. Ol: stillat: Succini & Junip: an G. 4. Extr: Angel: ʒi. Styr: liquidæ ʒʒ. *M fiat Linim: quo nares inungantur.*

Aliud suavius pro Dittioribus: R. Balsami Rosar: incarn: ʒij. Ol: still: Citri & Cinam: an G. 3. Styrac: liqu: ʒi. Balsami Peruviani ʒʒ. Zibethi & Moschi opt: an G. 2. *M pro Balsamo.*

3.
Pomam-
bra

3. **POMUM ODORATUM, seu Pomambra:** R. Ladan: puriss: & Styrac: calam: an ʒʒ. Benzoin ʒij. Santali citr: & Gallie mosch: an ʒʒ. Nuc: mosch: Flor: ros: Rad: Cyperi an ʒi. Thur: Succini albian: ʒi. Styr: liq: ʒʒ. Extr: Angel: ʒi. Ol: Citr: & Cinam: an G. 4. Ol: Junip: G. 5. Ol: Succini G. 2. Moschi G. 4. Gum: Tragac:

dissol:

diffolui in aq: Ros: F. *Massa pro Poma, de qua 3℔ ligetur in Syndone rubrâ instar Globuli rotundi: Vel inclusa pixidula foraminosa, manibus sepi versetur, naribusq; quoties lubet, admoveatur.*

4. ACETUM. R. Rad: Angel: Gentian: Imperat: an 3i. Cort: Citrific: 3vi. Rutæ, Scordij, Galegæ, Valerianæ an: Mi. Bacc: Junip: & Lauri an 3vi. Camph: 3℔. Theriacæ 3i. Concisa prius infund: Aceti Ros: ℔ij, & ita per dies aliquot in infus: relinquantur. *Hoc Aceto spongas novas irrigato, & imposito Globulo ex ligno Junip: tornato, ac plurimis foraminulis pertuso, naribus ad odorandam admoveatur.*

Plura Alexiteria tam internè usurpanda, quàm externè adhibenda qui scire desiderat, consulat sequentem Librum huius nostri Antidotarii.

Tribuenda nè etiam aliqua vis Amuletis
ex Arsenico paratis ad arcendum Pe-
stis contagium?

Quamvis non desint multi, qui tamquam singulare aliquod Pests Alexicacon, ejusmodi Amuleta predicant, mirisq; laudibus tantum non ad cælum usq; extollunt, adisq; ut tempore sevientis Pestis, ad ea censuram anchoram confugiant suadent atq; auctores sunt. Ego tamen illorum gestationem atq; usum, tamquam noxium, inutilem, ac perniciosum, in pò & superstitiosum rejiciendum fugiendumq; esse censeo, idq; ob multa graviss. Rationum momenta, à nobis lib: 2. Catoptri nostri Pestilentialis, cap: 8. fusè declarata. Et si quid omninò juvare creduntur, id potius

4.
Acetum.

Amuleta
ex Arse-
nico num
aliquid
conferant
in Peste?

L 3.

fortiss.

fortiss: Imaginationi gestantis, ac firma de iisdem concepta confidentia; vel Temperamenti bonitati ac robori singulari, quam talium Periaptorum virtuti atq; operationi adscribendum; idq; eo magis, cum Experientia multoties firmam fidem fecerit; plurimos tempore Contagii serpentis, ejusmodi Amuletorum gestatione, nihil quidquam adjutos, sed sæpè citius aliis Pestilenti labe pollutos: Et contra infinitos ferè eorum præsidium susq; deq; habentes, & alius probatis expertisq; Alexiteriis utentes à contagione maligna incolumes conservatos fuisse. Quà de causà & omni tempore fuerunt inventi præstantissimi quiq; Medici, qui ejusmodi venenatorum Amuletorum Arsenicalium gestationem summo perè & impugnârunt & damnârunt; quemadmodum videre & apud Th: Erastum in disputat: 22. Horat: Auger: lib: 3. de Peste cap: 27. Gerard: Columb: lib: 2. de feb. Pest: c: 17. Joh: Matthæum in Tract: de feb. Pest: Et in Centur: quest: Medic: Alexand: Massar: lib: 2. de Peste, Martinum Molierum in Tractatu de Febre Pestil: Hyppolitum Guarinoniu part. 2. lib: de Peste, Gratonem in Epist: medic: 168. Herculem Saxoniam in libro de Plicâ, cap: 52. Joh: Bokelium in tract: de Peste cap: 11. Henneman: Reyling in idea Loimode; Gregorium Horstium in Decade ultima, quest: 9. &c.

5. Medium, OBSERVATIO sexrerum non naturalium.

Ultimam Præservandirationem nunc indica?

Hæc in probi & exactâ, sex Rerum non naturalium observatione consistit.

Quæ

Quæ autem sunt illæ sex res non
naturales ?

1. Aer. 2. Cibus & Potus. 3. Motus & Quies.
4. Repletio & Inanitio. 5. Somnus & Vigilia. 6. &
Animi affectus.

De Aere, primò quid dicis ?

1. Aer eligendus puriss. ac siccissimus, & si natura ta-
lis non sit, Arte procurandus. Quamvis autem privatus
quisq. universalem Aeris constitutionem corrigere neque-
at, quilibet tamen in adibus suis faciat, quæ poterit. Et si
fortè Aer humiditate peccaverit, igne lucido tutissimè ex-
siccabitur: Si verò calidior justo fuerit, omni ratione is
refrigerandus, & ad mediocritatem revocandus, vel aqua
frigida fontane, vel Rosacea, aut similem. Acetiq. ad-
spersione, vel ventorum Orientalium ac Septentrionalium
agitatione.

1. Aer

Qualis Cibus atq. Potus eligendus ?

2. Alimenta, quæ adsumuntur, sint boni succi, con-
coctu facilia, non prompe. putrescentia, Contagii mali-
gnitati resistentia, crassum sanguinem attenuantia, mor-
tuum ductus apertos retinentia, & ad cuiusq. tempera-
mentum, et aetatem consuetudinemq. accommodata. 1. Panis
igitur ex optimo frumento, nec vetustate, syderatione, ru-
bigine, corrosione à teredinibus, putredine, marcoreq. cor-
rupto insuperq. ab omni lolio diligenter repurgato, pate-
tur. 2. Carnes conveniunt non nimis vetula, humida &
pingues, unde improbantur porcina, ovina, anserina ac
similes quæ multum excrementitii humoris gignunt.
Leporina, Cervina, aliæque ferina carnes moderatè

1. Cibus
& Potus.

Panis

Carnes

sunt.

Pisces.

sunt usurpanda. Ex volatiliū genere Turdi, Alauda, Galli gallinacei, Gallina Indica, Perdices &c. maxime laudantur. Carnes etiam assa elixis sunt preferenda, cum

Lac

Butyrum

Fructus

Olera ac
Herbae

minus scateant humiditate excrementitiā. 3. Piscium genera, quia valde humectant, & facile corrumpuntur, non frequenter nimis in cibum veniant. Qui tamen mediocriter conditi sunt, non ponitus sunt improbandi. Omnia enim quae Sale condita sunt corpora exsiccant, & putredini adversantur. Sic boni ac laudabilis quoque succi judicantur Salmones, Lucii, Perca, Funduli, Trutta & Haleces. Mizaldus tradit ex Antonio Ludovico, Lampretas, tempore Pestis frequenter comestas innatā vi contrā tam di-
ram lucem efficaces haberi. 4. Lac & omnia ex lacte parata, pingua item, frixa, oleum atque oleosa, ut & dulcia nimis, viscosa ac crassa vitanda, quia partim putredini, partim obstructionibus variis causam praebeant. Butyrum tamen recens non improbatur, quia illud matutino tempore cum pane & momento Salis, comestum, malignitati Aeris magnam facit resistantiam. 5. Ex Fructibus conducunt Mala Citria, Arantia, Limones, Granata, Berberis, Ribes, Cydonia, Pyra, Cappares, Nuces juglandes recentes, Olive, Cerasa acida &c. Prosunt etiam Allia, Cape, Sinapi, Raphanus marinus, quae non alimentii, sed condimenti loco utiliter usurpantur. 6. Inter Olera & Herbas ex usu sunt Lactuca, Lutybum, Cichoreum, Portulaca, Endivia, Asparagi, Acetosa, Petroselinum, Borrago, Buglossa &c. cum Succo Limon. vel Citrior: vel Aceto, Sale, & Oleo olivarum recte preparata. In Genere tamen confert cibum

simpli

simplicior. consuetus, suavior, etsi deterior paulò, nisi consuetudo nimis mala sit, que sensim mutanda.

Pro Potu quotidiano eligatur Cerevisia probè exacta; lautioris qui sunt fortune, utantur Vino Rhevano, Franco, Neccarino, Alsatico, &c. quibus semper aliquid de succo Cieri vel Limonum permisceant. Summoperè quoque profunt Vina Absinth: Enulatum, Carduibenedi, Melis: Zedoar: Rosmar: Salvia: & Juniperinum moderatè pota. Dulcia verò exotica, ut sunt Cretica, Hispanica, Italica, Gallica Ungarica, non nisi rarissimè in usum veniant, parcißimèq; saltem gustentur. Spiritus Vini, vel aqua Vita tempore pestilentis constitutionis prorsus noxia habetur, prestaretq; publico Magistratus interdicto, illius usum penitus prohiberi, cum Epar ac sanguinem incendat, humores exurat, & omnis generis periculosas viscerum oppilationes, undè febres, melancholia, Hydrops, Icterus &c. pululant, inferat.

Potus.

Spiritus
Vini

Quomodò motus seu exercitium corporis debet esse comparatum?

3. *Motus moderatus quemadmodum Sanitati adprimè confert, teste Avicennâ 3. primi, Doctr: 11. cap. 1. ita ex adverso, limites mediocritatis excedens, magnum adfert corpori nocumentum. Ex immoderato enim exercitio præfertim in Aere & loco impuro instituto. 1. aperiuntur spiracula corporis, undè postea veneno pestifero, facilior ad interiora, via seu ingressus sternitur. 2. per motum vehementiorem quoque Respiratio incenditur magis seu incitatur, cujus ratione Aer impurior avidius attrahitur, celeri-*

3. Motus.

M

usq;

usq; ad Cor rapitur. 3. ad hac nimio motu humores omnes a Spiritus agitantur valde, ob quod postea citius quoq; putridi hac labe inficiuntur. Motus itaq; seu exercitium corporis. 1. in ejusmodi loco instituatur, qui sit puriss. proculq; distet ab omni graeco lentia, nec prava aliqua qualitate sit affectus aut contaminatus. 2. non statim a prandio vel cœnâ, sed antè pastum suscipiatur, sic enim melius valetudini consulitur. Unde Gal: lib: de suc: bonit: cap: 2. scribit, se exercitio antè cibum instituto, prosperam valetudinem in plurimos annos & sibi & aliis conservasse. Idem tempus quoq; approbat Oribasius lib: 6. Coll: cap: 12. Et lib: 1. Synop: cap: 2. It: Aegineta lib: 1: cap: 16. Aetius libro 1. Serm: 1. cap: 2. & Celsus lib: 1. cap: 2. 3. tandem eo usq; producat, donec totius corporis moderata calefactio, citrà omnem fatigationem, ac sudoris, paulò tamen post detergendi, profusio aliqua sequatur. Hoc enim pacto, meatus Cutis aequaliter aperiuntur, superflua humiditas excernitur, partes omnes robustiores fiunt, totumq; corpus ritè exsiccat.

Qualis debet esse Somnus & Vigilia?

† Somnus
& Vigilia

Sint hæc pro cuiusq; naturâ mediocria, justog; tempore captata. Somnus enim immoderatus corpus variis excrementis onerat, Caput adgravat, Catbarros generat, excrementorum proventum auget, Sensusq; omnes, ut & reliquas partes corporis ad consueta munia obeunda, planè torpidas reddit. Plus igitur hic vigilandum, quàm dormiendum, quia Vigilie multas superfluitates absumunt, & Vapores discutiunt. In primis verò fugiendus Somnus meridianus, seu mox à cibo factus, quia is concoctionem impe-

dit.

dit, multosq; ex destillatione morbos infert, Caputq; replet.
Si tamen nox praterita inquieta fuerit, aut atas vel con-
suetudo id requirat, paululum in sella, boris 2. ante aut post
cibum dormire licet.

Quænam in Repletione observanda?

5. Repletio corporis si adsit, tunc illa vel vena sectio-
ne, vel purgatione auferenda. Vena sectionem quod at-
tinet, ea tunc locum habet, quando corpus nimia sanguinis
abundantia premitur, vel si ob aliquod forsam impedimen-
tum, Sanguinem mittere minus liceat, in eo casu Cucur-
bitula cum scarificatione, phlebotomia vicem suppleant.
Purgatio vero instituenda in Cacoehymia, quando scilicet
corpus variis excrementitiis succis & ichoribus scatet
atq; refertum est. Hoc tamen observandum circa pur-
gantium electionem, ne nimis validis dejectoris phar-
macis corpus turbemus ac moveamus, utpote quibus inter-
norum viscerum virtus, teste Gal: comm: 2. de vict: a-
cut: rex: 12. ita enervatur ac dissolvitur, ut postea quas-
libet superfluitates liberius admittat; sed potius blandis,
mitib; benignis ac natura familiaribus vacationem mo-
liamur, quæ autem illa sint aut esse debeant, supra indi-
catum fuit.

5. Reple-
tio & In-
itio.

Animi tandem adfectus quomodo regendi?

6. Animi pathemata quod attinet, abstinendum ab o-
mnibus graviorib; curis & sollicitudinibus & cogitationes
inerte, præsertim de ipsâ Peste, abigenda, ne maligni Ac-

6. Animi
& sect: is

ris impressionem fortè inferant. Moeror ac maestitia, cum Cor, ejusq; calorem insitum ac Spiritum opprimant, idcirco longe abigenda & removenda, ac potius jucundis rebus, ut sunt, suavis cum amicis confabulationibus, Musicisq; instrumentis opera danda: item Scriptura sacra, & Historiarum amantis lectionibus, animus reficiendus & oblectandus. Ira etiam coercenda, nec freni illi nimio perè laxandi, siquidem ea humores ac spiritus excalesciens, agitans & conturbans, ad seminarium Pestis eo citius suscipiendum illos preparat ac disponit. Econtrà verò moderatè gaudendum, quia letitia, mediocritatis limites non excedens, Spiritus omnes vegetat, atq; excitat, calorem nativum instaurat, ac fuliginosos Cordis vapores dissipat. Undè Thaletem Cretensem excitatà letitià per suavem Musicam Harmoniam, à corporibus Pestem fugare solitum fuisse, Pausanias & Plutarchus nec non Leonhardus Vairus lib: 2. de Fascino cap: 11. memoria prodiderunt.

PARS. III.

Continens Θεραπεύειν seu Curationem Pestis.

DISTINCTIO I.

Estne Pestiferà Lue infectis Vena secanda?

Minimè, idq; ob sequentes Rationes gravissimas.
1. Quia Venenum Pestilens, non nisi remediis Bezoardicis oppugnandum, & è corpore ejiciendum,

inter

An Vena
secanda
Peste infectis
Ratio 1.
negativa

inter quæ pblebotomia planè nullum locum habet. 2. quia nec aliorum Venenorum curatio indicat aut postulat Venæ sectionem. 3. quia difficile, imò impossibile, Venenum pestilens, tamquam astrale ac spirituale, circa Cor hærrens, per sectam Venam è corporis centro, ad æteri Pægiæ evocare, & ita quasi foràs trahere. 4. quia ejusmodi sanguinis profusione, quantumvis parca, simul vitales Spiritus egrediuntur, sicq; Vires summo perè debilitantur, ut morbo tam atroci sustinendo, imposterum pares esse nequeant. 5. quia (spè ejusmodi Venæ incisione, spontanei ac salutare motus natura, venenum istud vel per sudorem, vel vomitum, vel alias vias excutere conantis præpediuntur ac disturbantur. 6. quia cum commotione & agitatione Sanguinis, aliorumq; humorum per Venæ sectionem facta, simul quoq; Venenum pestilens, antea quietè quasi in corpore delitescens, agitur, citiusq; ad Cor rapitur, Spiritibusq; vitalibus permiscetur. 7. Quia in locum vacuati Sanguinis protinus Venenum idsum attrahitur in Venas vacuas. 8. quia Pustule, Bubones & Carbunculi Pestilenciales per palindromen Venæ sectâ ad interiora revocantur. 9. quia experientia quampluries testatum fecit, plerosq; omnes, quibus secta fuerit Vena, morti mancipatos fuisse, cui quidem qui fidem habere renuit, is cum ratione insanit. Undè Guinth: Andernacus lib: de Peste scribit, Venæ sectionem suo tempore Parisius, dum Pestis grassaretur, magnum damnum dedisse, extinctis is omnibus qui eam adhibuere. Et Paræus cap: 24. lib: de Peste, testatur, se Anno Christi 1565. sedulo observasse, omnes Peste correptos quibus sanguis detractus fuerat, deterius inde habuisse, tam de mō, interuisse.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

Et Fallopius adnotavit, omnes, quibus Anno Christi 1524. & 1530. Vena sectionem admiserunt, mortem oppetiisse. Ita Gulielm. Fabrit. lib. 4. Observ. 23. tradit, in Peste Lausanensi, omnes ferè quibus secta fuerit Vena interuisse. Quod idem quoq; confirmant Petrus Salius cap. 21. de febr. Pestil. Roder. Fonseca de Sanit. tuenda cap. 2. Palmar. lib. de Peste cap. 23. Forestus, lib. 6. Obs. 9. Salustius Salvianus lib. 1. var. Lect. Andreas Chiocceus, in quest. de febr. malign. cap. 3. Cardanus lib. 2. contradi. medic. tract. 4.

Purgatio
num con-
veniat in
Peste.

Convenitne Purgatio in Peste?

Quemadmodum Vena sectio, ita & Purgatio inutiliter planè in Morbi huius principio aut ejus statu instituitur, & proin cum plus noxa ac detrimenti, quam emolumenti aut juvamenti inde expectandum sit, idcirco illa meritò improbanda videtur.

Cur autem plus damni inde exspe-
ctandum?

Rationes
negantes

1. Quia causa peccans pestifera, in maligna qualitate consistit. Cordi & calori insito, tota substantia insensa, que propriè non purgantibus, sed potiùs Alexipharmacis averruncanda, domanda atq; vincenda.
2. quia Purgantia ob caliditatem suam, quæ prædicta sunt, magis augent, intendunt atq; exasperant febrile incendium, Pesti conjunctum.
3. quia purgantia pestilentem perniciem Cordi ac Spiritibus insertam, illincq; in corporis ambitum, naturæ

impe-

impetu contendente, exagitant, confundunt, & ad præ-
 cordia, maximo nature damno revocant ac revellunt. 4.
 quia summa virium imbecillitas in hoc morbo neutiquam
 evacuationem per elective purgantia institutam perfert
 ac sustinet. 5. quia Peste correptis, ut plurimum sponta-
 nea diarrhœa aut dysentericus alvi fluxus supervenit, qui
 purgantium exhibitione magis inrudesceat, omnesq; Vi-
 res repente exsolveret. 6. quia plurima cathartica, non
 modo venenis non obluantur, sed etiam venenata ac
 malefica vi prædita sunt, quæ corporis vim ac robur par-
 tium dissolvunt. 7. quia Experientia sæpe comprobavit,
 infelicitè admodum cessasse usum pharmacorum purgan-
 tium in Peste, ut testantur Joh: Sarracenus lib. de Peste.
 Ambros. Paræus cap. 24. de Peste, Forest. lib. 6. de febr. b.
 Obs. & Palmar. cap. 23. 8. quia multi excellentiss. Me-
 dici, ejusmodi Purgationes seu summe noxias ac pernicio-
 sas damnant ac rejiciunt, ut sunt Petrus Salius loco cit.
 cap. 22. Vallariola cap. 2. in adpend. Loc. com. Massaria
 lib. 2. de Peste. Gregorius Horstius decade 10. Problem. 1.
 Cardan. lib. 2. contrad. tract. 5. contrad. 3. Palmar.
 cap. 23. Johan. Bokelius. 2. parte sui Regiminis Pestilen-
 cap. 9. Andreas Lagnerus Parte 2. sui Promptuar. Aloy-
 sius Mundella, Epist. medic. 16. Mart. Pansa 4. par-
 te Pract. cap. 54. Petrus de Stilla in manuali Cbirurg.
 cap. Tract. Part. 2. Iohannes Villarius libro 2. cap. 10.
 Martinus Mollerus in tractatu suo, distinet. 3. Petrus
 Forestus, lib. 6. observat. suar. & alii plures.

DISTINCTIO II.

Qua Methodo Pestis curanda?

Cum in Peste seu pestilentibus Febris peculiari occultoq; veneno Cor graviter oppugnetur, nullaq; Pestis unquam sine malignitate aut detur aut reperitur, idcirco omni ingenio, omnibusq; viribus evitendum, ut venenata ista qualitas quantocius, nulla vel minima interposita morâ aut cunctatione, e corpore ejiciatur atq; expellatur, id quod nullâ re convenientius, quàm Sudoris profusione, per specifica quadam Alexipharmaca excitata, exsequi ac perficere licet.

Clarius hæc explica?

Methodus
curativa
Pestis.

Enema e-
molliens.

Elixir pe-
stilens
Crollii

Primo igitur omnium, si quis Peste se correptum sentiat, (id quod ex supra traditis Signis proclive admodum erit cognoscere) tunc post fusas prius ad Deum Opt: Max: devotas ac religiosas preces, quando Alvus ei sit adstricta aut obstructa, protinus Suppositorio aliquo illam sollicitet, vel hoc aut simile aliquod Enema ad ventris laxationem, sibi injici curet: R. Rad: Alth: & Lil: an: ʒi. Rad: Angel: ʒʒ. Flor: Chamom: & Melil: Herb: Scabios: ac Parietar: an: Mi. Veron: Flor: Centaur: min: & Persic: an: Pi. Sem: lini & fœnugr: an ʒʒ. Sem: Melon: Cucum: an ʒij. Prun: Damasce: No: v. Incisa prius coq: omnia in aq: com: pro ʒxii. In colat: dissol: Tripheræ Pers: ʒi. El: lenit: ʒij. Ol: Viol: ʒvi. Lap: Prunel: ʒij. Misce fiat Clyster. Alvo subducto, nec febrili incendio nimio opere flagrante, è vestigio ad sudoris elicium, Elixiris Pestil:

Crollij

Crolli, (cuius descriptionem seq: Libro dabimus) ʒi vel ʒij pro atatis ratione, cum ʒʒ Acet: Rosac: egrotanti dentur. Quam admirandas enim operationes, medicamentum istud perficiat, in edomandā exstinguendāq; huius veneni malignitate, praesertim si mox ab initio, quo eger se infectum esse suspicetur, propinetur, nos semel atq; iterum observavimus. Vel si Elixir istud ad manum non sit, ejus loco, ad ciendum sudorem, offerantur Gr: 12. 15. vel plura Florum alborum fixorum Antimonii: Vel G. 5. 7. & c. Bezoardici Mineralis Quercetani, cum Conserva Rosi: Borrage: vel Acetosa. Egregie etiam Sudorem non solum prolicit, sed & efficacissime omnem Veneni Pestiferi perniciosam qualitatem obtundit & profligat, putrediniq; interna resistit, sequens Acetum Bezoardicum, cuius ʒʒ vel ʒij exhibentur: R. Aceti Vini opti: ʒʒʒ. Huic infunde Rad: Torment: Angel: Zedoar: Gentian: Scorzoner: & Valerian: ʒʒ. Fol: sic: Scordii & Rutæ an Mi. Meliss: Fl: Ros: an Pi. Cort: Citri sic: ʒvi. Bact: Junip: ʒi. Cinam: ʒii. Croci ʒi. Camph: ʒi. Stent ita Vitro clauso, quotidie id agitando, tandem expressā materiā infusā, Acetum per chartam optimē filtretur, usuiq; praedicto reservetur. Expertissimus etiam est in Peste sequens Spiritus Theriacalis, ʒʒ vel ʒij dosi cum haustulo Aq: Carduib: vel Acetosa propinatus, pestiferē febricitantibus, miraculum enim sudorem pellit, ac seminarium Venenatum, in totum dissicit ac dissipat. R. Ther: vet: ʒv. Myrrhæ rub. ʒʒʒ. Croci ʒʒ. Spir: Vini ʒx. Indita omnia Cucurbitæ Vitrea, lento B. calore destill: Siquis verò magis delectetur Aquā aliquā Theriacali compositā, ex iis, quæ 2 lib: Sect:

Flores An-
timonii
diaphor:
Bezoardicū
Minerale

Acetum
Bezoardicū

Spiritus
Theriacalis

Duo alia
remedia

5. hujus Antidotarii tradentur. $\mathfrak{z}\text{i}$. Vel $\mathfrak{z}\text{ss}$. Vel per se, vel cum aliquo convenienti liquore, cum fructu capere potest. Pauperes, Theriaca aut Mithrid. vel Electuar. de Ovo $\mathfrak{z}\beta$. $\mathfrak{z}\text{ii}$. Vel $\mathfrak{z}\text{i}$. cum Salis Absinth. aut Carduib. deglutire, aut in aq. Rutæ, Carduib. Acetof. dissol. bibere possunt. Anonnullis quoq. suprà modum sequentia 2. Remedia, mihi olim à docto quodam Medico communicata, in Peste commendantur ita ut si mox ab initio sumantur, insectorum nemo moriatur. 1. R. Aquæ Vitæ vel Theriacalis $\mathfrak{z}\text{i}$ aut $\mathfrak{z}\text{vi}$. Croci ad quantitatem Ciceris, Camphoræ $\mathfrak{z}\beta$. Misce. Insecto adulto propinetur totum; Juniori verò dimidium, superbibi potest parum Aq. Carduib. Sequitur inde sudor, quo absterfo, sequentibus Aquis ad satietatem reficiendus eger. R. Aquæ Carduib. Buglos. Endiv. Acetof. an. $\mathfrak{z}\text{v}$. Spir. Vitrioli $\mathfrak{z}\beta$. Magisterii Coral. & Perl. an. $\mathfrak{z}\text{i}$. Syr. Acetof. Citri $\mathfrak{z}\text{iiij}$. Misce. 2. Alterum. R. Theriacæ Androm. vet. $\mathfrak{z}\text{ii}$ vel $\mathfrak{z}\text{i}$. Florum Sulph. $\mathfrak{z}\text{i}$. Camph. Gr. xv. Misce. Detur totum insecto, expectando inde sudorem.

DISTINCTIO III.

Quæ verò in Sudore aut circa medicamentum Sudorifera observanda?

Cautiones
observan-
de.

I.

Observandum. 1. Sudorifera eadem non omnibus naturis conferre, sed aliis alia. Tempore enim æstivo, & in cholericis, atq. iis, qui nimis malignè febricitant, excessivè calida diaphoretica plus obsunt quam profunt, cum Sanguis & Spiritus inde magis accendantur, æstusq. febrilis reddatur magis intensus. Pro cuiusq. itaq.

tempe

temperamento, vel anni tempore varianda sunt ejusmodi sudorifera medicamenta.

2. Ne sudor pro unâ vice, ultra 2. vel 3. horas protrahatur, ob metum Virium collabentium. 2.

3. Ne patiens arbitretur, si semel tantum vel bis suda-
verit, se jam omne evasisse periculum, inq. portu naviga-
re, totaq. Veneni malignitate jam à Corde repulsâ, nunc
peffum vixisse; sed necesse esse, ut primis diebus morbi, ad mi-
nimum bis vel ter in die ad sudandum se componat, nisi vi-
tae naufragium incurrere velit. 3.

4. Ne si forsan ab initio (ut interdum fieri solet) Anti-
dota per vomitum rejiciat, illico desperet, sed secundâ &
tertiâ, si opus fuerit, vice, eorundem sumptionem repe-
tat. 4.

5. Ne ager ab absumpto Sudorifero, statim somno in-
dulgeat, sed hunc si fortè obrepat, ceu summè noxium ac
pernitiosum, omni ingenio à se excutiat; verendum enim
ne somni dulcedine delinitus, in letalem soporem inci-
dat. 5.

6. Ne sudore jam erumpente, reiecto lecto, corpus nu-
dum Aeri frigido, à quo periculum regressus veneni ad in-
teriora objiciat, sed linteis siccis, sudorem manantem un-
dig. bonè abstergat. 6.

7. Ne, si ab epoto Antidoto, statim corpus sudore ma-
descere non viderit, animum despondeat, sed illum, for-
tioris alicujus diaphoretici usurpatione, aut aliorum ex-
ternorum auxiliorum administratione promovère stu-
deat. 7.

*A sudore
reficiendus
eger*

*Julapium
restaurans
suave*

*Aqua Car-
liaca ex-
cellens,*

Quid à peracto Sudore agendum?

Quoties eger Sudori strenuam dederit operam, tunc Vires à sudore nonnihil collapsæ ac debilitatæ, celeriter iterum sunt restauranda, quo pares esse queant, morbo tam gravi ac periculoso perferendo, quia, ut modò dictum, Veneni Pestiferi pernitiōsa qualitas, unius tantum sudoris proleccatione minimè profligatur. Convenit igitur, ut agro semel atq; iterum, hoc Julapium restaurans, suave admodum & gustui valdè gratum propinetur: R. Aq; Carduib; Scabios; Acetos; Borrag; ana ꝑiiij. In quibus ebulliant unicâ vel alterâ ebullit: Conlerv; Ros; Conf; flor; Tunicæ, Acetosæ & Scordii ana ꝑvi. Decoctum sensim refrigescat, postea coletur & clarificetur. Cui adde Aq; Capon; destill; ꝑv. Aq; Ros; fragrantis; ꝑiij. Aq; Cinam ꝑvi. Extr; Gran; Junip; ꝑiij. Extr; Santali ꝑij. Extr; Croci ꝑi. Syr; acetos; Citri, Syr; de flor; Tunic; & Syr; Granat; an; ꝑii. Syr; de Borrag; ꝑi. Magisterii Perlar; & Corall; an; ꝑii. Spiritus Vitrioli q. s. ad suavem aciditatem. Mixta denuò colentur per chartam, donec fiat Julapium limpidiss; quod servandum usui. Vel loco Julapii, patiens curet sibi preparari banc Aquam Cardiacam, excellentem admodum ac miræ Virtutis in reficiendis Viribus: R. Aquæ Flot; Citri, Aq; Ros; Borrag; Buglos; Carduib; & Acetos; an; ꝑiii. Aceti Ros; percolati ꝑii. Vini Granat; aut Cydon; ꝑvi. Syr; Acetos; Citri ꝑii. Julapii Rosac; ꝑiij. Spiritus Melissæ & Carduib; ned; an; ꝑiij. Confect; Aleherm; ꝑi. Extr; Croci Gr; xv. Salis Perlarum ꝑii. Misce. Dosis cochlearia 3. pro vice.

Habet

Habet etiam insignem facultatem instaurandi vires pro-
 stratas, sequens Conditum, de quo per intervalla, adnucis
 juglandis magnitudinem eger capiat, subinde haustulum
 Aq: Carduib: superbibendo: R. Conf: Ros: 3i. Acetof: &
 Borrag: an: 3vi. Cort: Citri condit: 3i. Ribium condit:
 3ß. Confect: Alchem: 3i. Pulv: Cord: officin: 3i. Magi-
 ster: Perl: & Corall: an. 3ß. Magisterii Cornu Cerv: 3ii.
 Spet: Diamarg: frig: & Diamoschi dulce: an: 9i. Lap: Be-
 zoar: Ver: G: xv. Ambra 9ß. Syr: de Acetof: Citri, & Spir:
 Vitrioli q. s. Misce, fiat Conditum. Elegans quoq; &
 rarum hoc est, quo locupletiores, ad virium restauratio-
 nem, toto morbi decursu, frequenter uti possunt. R. Tra-
 gacanthi albifs: 9iiii. Infunde in 3xii. Aq: Ros: fra-
 grantifs: Coq: leniter super prunas, quo usq; inspisse-
 tur, instar Gelatinæ: In fine decoctionis adde Confect:
 Alchem: 9iiii. Magisterii Perl: & Corallior: an:
 3i. Ol: Cinam: G. 7. Ol: still: Cort: Citr: G. 4. Ambra
 gryf: Gr: 6. Moschi G. 2. Spir: Rosar: odoratifs: 3i. Mi-
 sce, coagulentur invicem instar Gelatinæ. Detur in
 vitro pellucido. De hac Gelatinâ pauxillum egrotanti præ-
 beatur repetitis vicibus. Huc etiam refertur Oleum seu
 Q. E. Perl: aurum, à nobis in lib: 3. cap: 11. Catoptri nostri
 Pestil: descripta: Item Aurum potabile, quod ad miraculum
 vires instaurandi, facultate pollet.

Nihilné amplius hic molendum?

Imò præter jam dicta, externis quoq; auxiliis Cordi
 subveniendum, eiq; robur adflandum, ac Spiritus, sudore
 nonnihil languidiores facti, postliminò revocandi, ut in-
 staurandi. In quem finem, primò maxime, erit ex usâ,

N 3

agro-

Conditum
 restans
 vires effi-
 cax valde

Gelatina
 restaurat:
 excellens

Q. Essentia
 Perl: aurum
 Aurum po-
 tabile

Externa
 corbo-
 rantia.

agrotanti medullam Panis Triticæi rec. Vino Malvat: intin-
ctam, vel aquâ aut Spiritu Rosar. imbutam, naribus ad o-
dorandum obficere, vel loco ejus hunc Nodulum: R. Cort:
Citr: sic: ʒiʒ. Cinam: Caryoph: an. ʒi. flor: ros: ʒii. Ma-
cis, Zedoar: an. ʒʒ. Majoran: sic: Styr. cal: an. ʒi. Camph:
Gr: 4. Contusa minutim ligentur in nodulo ex Syn-
done, qui vel vino generoso, vel aceto ros: aut aq: ros:
& Cinam: imbutus, subindè naribus adplicetur. Dein-
dè sequens Sacculus, Vino generoso prius humectatus, post
expressus, tepidèq; Cordis regioni admotus, illius calorem
naturalem admodum refocillat. R. Herb: Melis: Fl: ros:
Borrag: & Tunic: an. ʒii. Ocymi, Major: an. ʒiʒ. Flor:
Anth: Cinam: Macis an. ʒi. Rad: Angel: ʒii. Cort: Citri
ʒii. Sant: citr: ʒʒ. Croci ʒi. Camph: ʒʒ. Spetier: Diam-
bræ & Diamoschi an. ʒi. Incisa minutim omnia inclu-
dantur Sacculo raro. Nobile quoq; Epithema hoc. R. Aq:
Ros: Melis: Borrag: an. ʒiii. Vini generosi, seu Malvat:
Succi Limon: an. ʒii. Aceti Ros: ʒiʒ. Extr: Croci disso-
luti ʒi. Camph: ʒi. Lap: Prunel: ʒʒ. Misce. Huic Aqua
infunde seq: nodulum. R. Cort: Citri ʒiʒ. Ocymi & Ma-
joran: sic: an. ʒiʒ. Flor: Anthos, Melis: Lavend: an. ʒi.
Cinam: Caryoph: Macis an. ʒii. Rad: Angel: Comar: Ru-
tæ an. ʒʒ. Spicæ Indicæ ʒʒ. Ex his tuis vel incisis fiat
nodulus, qui per h. 8. vel 10. maceratus in supradictis a-
quis, exprimatur fortiter. Hoc liquore, linteum molle dupli-
catum imbuatur, & leviter expressum, Cordi semel atq; ite-
rum tepidè admoveatur. Vel Cordis regio, itemq; nares &
pulsus arteriarum, inungantur tali Balsamo seu Linimento
R. Extr: Gran: Junip: ʒi. Extr: Rutæ & Angel: an. ʒʒ
Confect: Alch: ʒi. Ol: Nuc: mosch: per express: ʒi. ʒi

still-

still. Citr. ʒss. Ol. still. Ocym. G. ʒ. Ol. Cinam. G. ʒ. Mo-
schei & Ambra an Gr. ʒ. Misce pro Linimento molli.

DISTINCTIO IV.

Quomodo aeger cibandus?

CUM vires in hoc morbo semper langueant, ac pro-
strata jaceant, idcirco ad eas iterum erigendas non
tantum sufficit medicamentorum quorundam cum
foris, tum intus adhibitorum usus; verum etiam bona vi-
tus ratio in super ad hoc requiritur. Pro conservatione i-
taq; & augmento virium indicantur hic τὰ πολὺ ῥοφα, καὶ
ἀχρότερφα. simul verò εὐχρηστὰ ἐμπύκτα, Spiritus plenē,
facile, cito, sine multis excrementis restituentia, qualia
sunt ex pullorum gallinarum, caponum, perdicum, avicu-
larum montanarum, Attagenarum, & similium carnibus,
juscula, vel potius succi ex hisce carnibus contusis & eliqua-
tis expressi vel destillati, ex hisq; parat a Gelatina. Inter ce-
tera autem Restaurativa, primas merito sibi vendicare vi-
detur hoc sequens. R. Caponem benē nutritum, &
visceribus, pinguidine, pedibus, collo, & extremis alis
spoliatum, Item Carnis Perdicum ʒiiii. Carnis Vitu-
linæ ʒbi. Scinde in minutas partes, & Cucurbitæ Vi-
treæ impone cum expressis succis Limon. Borrage.
Meliss. Scabios. & Calend. an ʒiii. addendo simul Ci-
nam. & Macis an ʒiʒ. Flor. Tunicar. & Borrage, an ʒi.
Claufo Vitro, in B. M. per 6. vel 8. dies retine. Postea
cola & per linteum exprime, addendo Gelatinæ Cy-
don. transpar. Gelatinæ Citr. an ʒii. Gelatinæ Pomor.
redol. ʒi. Syr. Viol. ʒiʒ. Syr. Acetos. Citri ʒi. Aq. Cinam.
ʒiʒ. Spir. Rosar. ʒiiii. Misce. De quo patienti, 1. 2. 3. & c. co-
chlearia pro ratione ætatis, subinde exhibe singulis vicibus
admis-

Quomodo
aeger ci-
bandus,

Restaura-
tivum ei-
gretium.

admiscendo Magisterii Perlar: Gr. 4. 6. vel 8. Porro sapiusculè in die cibis agro præbendus, quia vi veneni Spirituum copia valdè atteritur, parcè tamen, ut nimirum vires illius instaurentur ac conserventur, non verò nimia alimentorum multitudine obruantur. Itaq; cibis semper aliquid Bezoardici permiscendum, ut sunt Succi Citr: Limon: Granat: Arant: Acetum rosac: vel flor: Tunio: Bacca Junip: Corall: præp: Bolus Armen: Cornu Cervi ustum, Pimpinell: Sem. Citri & id genus alia. A Pastu quoq; subindè agrotus nonnihil Carnium Cydon condit: vel Cerasi acid: cond: aut Ribium condit: gustet, quia hæc non solum adpetentiam acuunt, sitim, caloremq; præternaturalem extinguunt, sed & internæ putredini valdè resistunt, ac malignam qualitatem opprimunt. Potum quod attrinet, primis diebus, ob Febris malignæ præsentiam, à Vinis abstineant infecti, solaq; Cerevisiâ sint contenti, vel ejus loco bibant Aquam Hordei, cui Cerasa acida, vel Tamarindi, aut Acetosa, Berberis & c. cum Cort: Citri, ac Passulis incocta fuerint, addendo in fine suavioris gustus gratiâ aliquid Fulepi Ros. vel Succi Granat. aut Syr. Acetof. Citri. Egregiarum quoq; Virium est hic potus frequenter haustus: R. Cornu Cervi usti ℥ii. Coq; in Aq: Acetosæ & Carduib: an. ℥ii. Decoctum coletur. Cui adde Succo Limon: depur: ℥iii. Spir. Vitrioli ʒß. Misce. Dosis, cyathus unus. Si verò Sitis agrum nimis urgeat, de hoc Fulepo refrigerante & humectante, haustulum per intervalla sumat. R. Aquæ fontanæ claræ ℔viii. Syr: Viol: ʒi. Syr: Acetof. Citri ʒii. Spir. Vitrioli ʒi. Transvasando hinc indè, F. Julapium. Suave est, & naturalem

M. sti,

Mulsi, seu Vini recentis, calorem & saporem emulatur. Instante verò imbecillitate majori, vel etiam adparentibus Concoctionis signis, tunc Vinum odoratum, temperatum tamen vel Succo Citriorum, vel Aquâ Borrag: aut Acetosa exhibendum.

DISTINCTIO V.

Bubones in Peste erumpentes quomodo curandi?

Bubonum curatio.

Primò erumpentibus vel circa inguina, vel aliis in locis Bubonibus, eorum curatio auspicienda à mollioribus & relaxantibus. In quem finem competunt vel fortus ex decoct: alb: lil: Chamom: Meliti scabios: Sem: lini & fœnugr: &c. Horum enim perenni evaporatione, Spiritus Venenatus liberius effluit: Item Linimenta ex pinguedine gallinæ, anatis, anseris, mucil: Sem: lini, alb: malva, fœnugr: & Ol: lil: Viol: amygd: dulc: adhibita. Cute sic factis emollitâ ac dilatâ ad maiorem veneni attractionem imponendum postea Cataplasma ex Cepis ac Theriacâ invicem tritis mixtisq; vel ex fermento, fol: Ruta ac Scord: virid: nec non ficibus ex Sale unâ contusis confectum. Gulielmus Fabritius Centur: 1. Epist: medic: 96. valde prædicat sequens Emplastrum, quo se usum in attrahendo Veneno Pestifero scribit: R. Pulveris Bufonis exsiccati ℥i. Fermenti acris ℥iiii. Theriacæ ℥i. Fol: Rutæ virid: Mi. Omnia in mortario cum s. q. Mellis commisceantur, & Buboni pestilenti, bis aut ter in die adplicentur. Attracto sufficienter veneno ad corporis superficiem, hoc suppurans Empl: Buboni imponatur: R. Empl: Dia-

O

chyl

chyli & de Melil: an ʒiii. Dialth: ʒiʒ. Farin: Tritic: ʒʒ.
 Mellis ʒii. Ol: Scorp: ʒiʒ. M. fiat Emplastrum. *Vel; R.*
 Caricar: pingui: No: 6. Rad: Alth: & lil: an. ʒʒ. Farin:
 Sem: Lini & fœnugr: an ʒiii. Pulv: flor: Chamom: &
 Melil: an ʒi. Ammon: in Aceto dissol: ʒʒ. Ol: Lili: alb: &
 Scorp: an ʒʒ. Pingued: Gallin: ʒiii. Butyri Majal: non
 saliti q. s. Misce pro Emplastro. *Cujus portio aliqua su-*
pra pannum lineum extensa, calidè Buboni imponatur, re-
novando ad minimum bis vel ter in die. Maturato, ru-
ptòq; Bubone, Ulcus decoctione rad: Ireos, & Aristol: herb:
Absinth: Centaur: Myrrha &c. in Vino, vel Balsami Sulph:
impositione, abstergendum, tandemq; regeneratà novà car-
ne, Cicatrice inducendum, cavendo tamen prapropiam ejus
occlusionem, quæ omnia, diligens ac peritus Chæirurgus, ad
ejusmodi Ulcerum malignorum curam adhibitus, pro ratio-
ne muneris sui ritè ac fideliter exsequetur.

Quæ tandem Cura Carbunculis
adhibenda?

Cura Car-
bunculo-
rum

Anthrax seu Carbunculus citò disrumpendus, tardè
verò consolidandus. Rumpitur autem impositione sequen-
tis Cataplasmatidis, ut potè quo tetro impacta materia vene-
nata vaporibus, liber datur egressus. R. Fermenti acris ʒʒ.
Ficum No: 3. Cepam sub cineribus assatam No: i. Al-
lii sub cineribus tosti ʒiʒ. Fimi columbini ʒii. Theriac
Mithrid: ana ʒi. Sinap: ʒiiij. Croci ʒi. Saponis veneti
ʒiʒ. Butyri rec: ʒʒ. Ol: Myrrhæ ʒiʒ. Misce pro Catapl:
Quidam Herbam Paridis quinquies in die imponunt: Vel
Scabiosam contusam, aut rad: ac folia Aronis. It rad: Con-

sol: m s

sol: major: contusam superligant, addito pulvere Scordii.
Alii sumunt Pitellum ovi, Sal, & parum Croci ac pulv: Sca-
bia: & mixta hæc invicem imponunt, renovando singulis
horis. Sunt etiam, qui Empl: de Milil: vel Diachylum impo-
nunt, verum quia hæc visciditate sua poros obstruendo, ve-
nenatis exhalationis egressum remorentur, idcirco horum
usus non admodum tutus videtur. Barthol: Carrichte-
rus tradit, Emplastrum ex Ficibus & Fructibus Alkeken-
gi una contusis, impositum Carbunculo omnem ejus mali-
gnitatem, Magneticâ vievocare, attrahere, & in se absor-
bere. Aperto seu rupto Anthrace, suppuratorium hoc un-
guentum adplicetur. R. Vitel: ovor: Noii. Terebinth:
℥℞. Butyr: rec: Ol: Hyperici an ℥iij. Balsami Sulphuris
℥ii. Agitentur invicem, & reducantur in formam
Unguenti. Ulcus verò Emplastro Basiliconis contegen-
dum. Partibus verò circumjacentibus (non verò ipsi An-
thraci) illinatur hoc defensivum: R. Minii ℥℞. Aceti
Sambucini ℥iij℞. Infunde in B. M. per horas 6. dein
cola per chartam, & adde Olei Sambucini, & Ol: Ros:
an ℥iij. Boli Armeni ℥ii. Santali rubri ℥i. Croci Gr: ʒ.
Misce in mortario plumbeo ad Unguenti consi-
stentiam.

Et hæc sit Finis primi Libri. Qui plura de na-
turâ Pestis, ejusq; cum Præservacione, tum Curatio-
ne cognoscere cupit, is tum aliorum Autorum scri-
pta, tum nostrum imprimis *Catoptrum* Aequidēs ante
sexennium editum, perlegat, in quo hæc omnia fusiùs
& accuratius tradita inveniet.

&c.